

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 20.

Onsdagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade följande nådiga propositioner:

nr 28, angående tilläggs pension till förre stationskarlen vid statens järnvägar *O. Lundgren*;

nr 29, angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar; och

nr 33, angående anslag till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna m. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående användande i vissa fall av proportionellt valsätt vid val till skolråd samt gemensamt kyrko- och skolråd;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 2 angående fastställande av postverkets stat för driftkostnader år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 3 angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1916, i vad densamma innefattar förslag om beviljande av årliga understöd åt vissa personer, dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 8, i anledning av justitieombudsmannens framställning om pension för sekreteraren i justitieombudsmansexpeditionen *K. von Matern*; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd med erläggande av vissa patentavgifter.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts vid sammanträdets början avlämnade nådiga propositioner:

Första kammarens protokoll 1915. Nr 20.

nr 29, angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar; och

nr 33, angående anslag till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition nr 28, angående tilläggs-pension till förre stationskarlen vid statens järnvägar O. Lundgren.

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 12 och 13 innevarande februari bordlagda betänkande nr 4, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering.

I en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Brånalt väckt motion, nr 113, som hänvisats till bevillningsutskottet, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta dels sådant tillägg till Kungl. Maj:ts förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering den 28 oktober 1910 § 11, att uppgiftsskyldighet ålades brandförsäkringsanstalter, att, de år då fastighetstaxering ägde rum, till vederbörande taxeringsnämnds ordförande insända uppgift om alla de i anstalten försäkrade byggnaders försäkringsvärde, som hänfördes till jordbruksfastighet, och dels att alla de penningeinrättningar, som mottoge pengar av andra till förräntning, skulle varje år till vederbörande taxeringsnämnds ordförande insända uppgift om de räntebelopp, som kommit var och en insättare till godo under det sistförflutna året.

Utskottet hade i förevarande betänkande på åberopade grunder hemställt,

dels att herr *Johanssons* i Brånalt motion, II: 113, om vissa ändringar i gällande bestämmelser om skyldighet att lämna uppgifter till ledning vid taxering, i vad den avser ökad uppgiftsskyldighet för brandförsäkringsanstalter, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

dels ock att riksdagen, i anledning av samma motion, måtte besluta, att 15 § 4 mom. förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering skall erhålla följande ändrade lydelse:

4 mom. För taxering eljest erforderlig uppgift skall, då begäran därom framställles, lämnas av vederbörande ämbetsverk eller inrättning; och äga härförutom ordförande i taxeringsnämnd och kronans ombud hos prövningsnämnd att taga del av sådana hos domare eller domstol förvarade handlingar, som i beskattningsavseende kunna tjäna till ledning, *ävensom att av enskilda, verk eller bolag, i vilkas verksamhet ingår inlåning från allmänheten, på skriftlig anfordran erhålla uppgift angående viss skattskyldigs ränteinkomst.*

Reservation hade avgivits av herrar *Ollas A. Ericsson, Lyckholm* och *Antonsson* samt friherre *Fleming*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen, med bifall till utskottets hemställan i dess första del, ville beträffande utskottets hemställan i dess senare del avslå såväl denna som motionen.

Ifrågasatta bestämmelser om skyldighet att lämna vissa uppgifter till ledning vid taxering.

(Forts.)

Herr Östberg, Johan: Herr talman, mina herrar! Vid förliden riksdag förelåg ett yrkande av samma beskaffenhet som det nu av bevillningsutskottets majoritet framställda, nämligen rörande skyldighet för penningeinträttning eller enskilde, som utlåna penningar, att på anfordran av taxeringsnämnds ordförande eller kronans ombud hos prövningsnämnd uppgiva skattskyldigs inkomst. Denna skyldighet skulle då föreskrivas för att, som det heter i betänkandet, kontrollera, när någon misstänkes hava lämnat oriktig deklaration. Jag hade redan förra riksdagen tillfälle att uppträda emot en sådan bestämmelse, och jag vidhåller denna ståndpunkt fortfarande.

Vårt deklarationsförfarande utmärker sig, till skillnad från andra länders, såvitt jag känner, därigenom, att man vid sidan av den skyldighet man ålägger vederbörande skattskyldige att uppgiva sin inkomst på heder och samvete och vid äventyr av straff tillika velat skapa en hel del kontrollföreskrifter över denna hans uppgift. Dessa kontrollföreskrifter äro, såsom lätt inses, i många fall av ringa värde. Men än mer, de äro naturligtvis ägnade att hos den, som skall lämna deklarationsuppgiften, försvaga känslan av skyldigheten att lämna riktiga uppgifter, ty om lagstiftningen ålägger den enskilde och andra vederbörande att uppgiva vissa förhållanden på heder och samvete och vid äventyr av högst betydande straff, men tillika säger: vi skola kontrollera uppgifterna, så bibringas den uppgiftsskyldige den uppfattningen att det är icke så noga med vad han uppgiver. Det kontrolleras i alla fall. Det försvagar känslan av att han är pliktig lämna riktiga uppgifter och står helt och hållet i strid med principen för självdeklarationen. Redan ur denna synpunkt förtjänar en sådan bestämmelse, som bevillningsutskottet föreslagit, icke någon framgång.

Men dessutom är den kontroll man på detta sätt vill utveckla skäligen värdelös. Apparaten skall komma i gång, när någon misstänkes hava lämnat oriktiga uppgifter. Om denna misstanke är grundad eller icke, kan man icke ingå i prövning av. En misstanke kan uppstå av vilken anledning som helst och vara hur obefogad som helst. Men vidare vet man icke, till vilka penningeinträttningar man skall vända sig. När den enskildes uppgifter icke räcka i ett avseende och man frågar honom, var han har sina penningar insatta, kan man naturligtvis ock riskera att uppgiften om var penningarna äro insatta icke heller är riktig, och för att få fullständig kontroll skulle man då nödgas fråga alla penningeinträttningar eller enskilda, som utlåna pengar i riket, och detta skulle bliva en högst vidlyftig och odiös procedur.

*Isfrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

Vidare är det klart, att denna uppgiftsplikt måste vara för banker och andra hithörande mycket förhatlig och tilläventyrs kan komma i strid med banklagens stadgande att »enskildes förhållande till bank icke må yppas». Vad här föreslagits är nämligen något helt annat än den uppgiftsskyldighet för tredje man, som redan förekommer i taxeringsförfattningen. Här skall penningeinträttningen åläggas att lämna en mycket grannlaga uppgift om sin kund, och kundernas förhållande till en affär har man i allmänhet icke velat yppa.

Min uppfattning är således, att denna kontroll icke fyller sitt mål. Den är ägnad att undergräva känslan av skyldighet att lämna riktig deklaration och är ägnad att ålägga bankinrättningar och enskilda, som utlåna penningar, en för dem mycket grannlaga och svårfullgörbar uppgift.

Det är därför, herr talman, som jag liksom förut anhåller att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Såsom den föregående ärade talaren framhöll skola de deklarationer, som avgivas, avgivas på heder och samvete. Tyvärr är nog erfarenheten hos alla dem, som hava att göra med taxeringar, att dessa deklarationer icke alltid kunna följas. Men detta beror nog icke på att deklaranter icke velat vara ärlig i sina uppgifter, utan ganska ofta, kanske i nästan alla fall, på den olika tolkning, som gives åt författningen. Därför ser man ock att även personer, som äro väl förfarna i att bedöma dessa uppgifter, äro av olika åsikt om vad som är beskattningsbart eller icke. Det är säkerligen ock därför som riksdagen förut har bestämt att vissa uppgifter skola lämnas till ledning för taxeringsmyndigheterna, såsom utdelning på aktier m. m., ävensom ålagt arbetsgivaren skyldighet att uppgiva den förtjänst, som hos honom arbetande personer hava haft.

I den motion, som nu föreligger till behandling, yrkas att penningeinträttningar skulle vara skyldiga att lämna uppgifter på de räntebelopp, som kommit var och en insättare till godo, men att gå så långt har icke utskottet velat. Det skulle vara att pålägga dessa penningeinträttningar alltför stort arbete utan motsvarande nytta. Däremot har utskottet ansett att vid de tillfällen, då taxeringsmyndigheterna hava särskild anledning att söka kontrollera den uppgift, som lämnats av deklaranter, borde taxeringsmyndigheterna kunna hava rättighet att skriftligen få göra en hänvändelse till dessa penningeinträttningar för att få en viss fråga utredd.

För min del är jag övertygad att endast i undantagsfall sådana förfrågningar skola komma att framställas. Jag befarar icke att det skulle bliva till någon olägenhet att en bank behövde lämna en sådan uppgift.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Jag hade tänkt att någon, som står denna fråga närmare än jag, skulle hava yttrat sig, men då icke mer än en av reservanterna från utskottet här yttrat sig, skall jag be att få säga några ord.

Jag gör detta icke endast av denna anledning, utan även därför att frågan har fått en större vikt än den efter min uppfattning förtjänar, därigenom att bevillningsutskottet nu för andra gången begagnat den just icke vanliga utvägen att lägga fram ett eget förslag i denna lilla fråga.

Före införandet i vår beskattelagstiftning av självdeklarationsinstitutet voro beskattningsmyndigheterna vid fastställandet av det beskattningsbara beloppet för en skattskyldig hänvisade till yttre tecken. De hade att rätta sig efter vad de kunde se och inhämta och det var klart att under sådana förhållanden varje kompletterande uppgift, som kunde erhållas, var av värde. Helt annorlunda förhåller det sig sedan man infört självdeklarationsinstitutet. Man frågar icke längre om Pål eller Per: vad har den mannen i inkomst? utan staten kräver av den skattskyldige själv hans medverkan för att bestämma det beskattningsbara beloppet. Man avfordrar honom en deklARATION på heder och samvete. Endast därigenom, endast genom denna förändring är naturligtvis ett sådant förslag som det föreliggande från beskattningslagstiftningssynpunkt icke erforderligt. Hur det från banklagstiftningssynpunkt är, lämnar jag alldeles å sido.

Men, säger man, och den siste ärade talaren gjorde ett litet försök att i den vägen åstadkomma en utredning, man kan icke lita på alla skattskyldige. Ja, det är ju möjligt, men även i sådant fall kräves det, för att detta förslag skall vara behöfligt, att det visas att den gällande lagstiftningen saknar andra medel att få sanningen fram. Har lagstiftaren försummat detta? Förvisso icke. I ett annat moment av samma §, till vilken bevillningsutskottet vill göra tillägg, finnas bestämmelser, huru förfaras skall, om beskattningsmyndigheternas funktionärer, taxeringsnämndens ordförande eller kronans ombud hos prövningsnämnden, vilja hava vidare upplysningar, och om och i den mån beskattningsmyndigheterna likväl icke sätta tilltro till en tredskande eller måhända mindre uppriktig deklarerant, har lagstiftningen satt sådan makt i händerna på beskattningsmyndigheterna, att den välter över bevisskyldigheten på den skattskyldige.

Jag förmenar således, att det föreliggande förslaget icke står i överensstämmelse med grunderna för nu gällande beskattningslagstiftning, och att det är obehöfligt.

Jag kan väl förstå att en invändning kan göras mot vad jag nu säger, om man fäster sig vid en redan nu förefintlig bestämmelse i 15 § 4 mom. av förordningen om taxeringsmyndigheter, varest finnes inryckt ett medgivande för ordförande i taxeringsnämnd och kronans ombud i prövningsnämnd att taga del av sådana hos domare eller domstol förvarade handlingar, som i be-

*Frågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

skattningsavseende kunna tjäna till ledning. Men, mina herrar, läs de orden icke kursivt, utan noggrannt. Vad står i dem? Jo, hos *domare* eller *domstol*. Och vilka papper är det, som beskattningsmyndigheternas funktionärer där behöva se? Jo, boupp-teckningar, eventuellt arvskiften. Och i dessa fall finnes icke möjlighet att avfordra den skattskyldige förklaring. Därför denna supplementära åtgärd.

På grund av vad jag nu yttrat, ber jag därför, herr talman, att få yrka avslag såväl på motionen som på bevillningsutskottets hemställan.

Herr Forssman: Herr Östberg anförde som skäl mot den föreslagna åtgärden, att den skulle försvaga känslan av ansvar hos den deklarationsskyldige. Det må jag säga var ett synnerligen egendomligt argument. Jag undrar om icke all erfarenhet visar, att en person, som vet sig kontrollerad, känner ansvaret så mycket större. Jag kan icke förstå, att en sådan åtgärd som den föreslagna skulle mötas med större motvilja än på sin tid skyldigheten för aktiebolag och arbetsgivare att deklarerera för sina aktieägares utdelning och för sina löntagares inkomster. Jag tycker att den bestämmelsen är lika, om man så vill, grundad på misstroende mot deklaranten. Och där är uppgiftsskyldigheten obligatorisk. Här är uppgiftsskyldigheten beroende på infordrande av uppgift i varje särskilt fall.

För min del kan jag icke säga annat än, att jag tror att denna reform skulle vara till nytta för taxeringsmyndigheterna, som i många fall hava mycket svårt att uträtta sitt grann-laga arbete, och jag tror, att om man genomförde den, skulle man få bättre möjlighet att utöva kontroll över ränteinkomsten av det kapital, vilket förefinnes i form av deposition i bankinrättningar eller hos enskilda personer, som syssla med inlåning.

Jag finner det ock vara av betydlig vikt, att inkomst av kapital beskattas på ett riktigt och rättvist sätt, ty man anser med allt skäl sådan inkomst skattekraftigare än inkomst av arbete.

Därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Ollas A.: Den näst föregående talaren uttalade ett visst klander mot reservanterna, som icke försvarade reservationen. Jag vill då mot det påståendet nämna, att jag år 1913, då en liknande motion var före i riksdagen, utvecklade mina synpunkter i frågan och ansåg det vara onödigt att nu upprepa desamma. Nu hava andra talare försvarat reservationen, men då det är vissa synpunkter som icke blivit av dem berörda, vill jag komplettera med vad jag för min del kan tillägga i detta avseende.

Först vill jag då säga att jag hyser den meningen, att om motionärens förslag kunnat antagas, hade det varit något värde

med reformen, särskilt om sparbankerna kommit med i uppgiftsplikten, men då utskottet varit enigt om, att en dylik åtgärd icke skäligen kunde genomföras har utskottet stannat vid det föreliggande förslaget, och detta har jag ansett vara alldeles utan värde.

Jag skall bestyrka detta påstående med att hänvisa till att förslaget avser att pålägga bankerna skyldighet att vid begäran av taxeringsmyndigheterna lämna uppgifter om vad den deklarerande har uppburit i ränta. Men förslaget talar ingenting om var man skall få uppgift å de belopp deklaranten har betalt i ränta. Ofta är det så att en deklarant som får ränta från banken, har också att betala ränta till banken eller kanske till flera andra banker och enskilda. Då vill jag fråga kammaren: kan man anse att sådana uppgifter, som äro så ofullständiga, som det ifrågavarande förslaget avser, hava det ringaste värde?

Vidare vill jag säga, att min erfarenhet från den trakt jag tillhör är den, att de, som hava penningar att sätta in på banker, sätta dem icke endast på banker utan de hjälpa ock sina medmänniskor, sina grannar och sina vänner, och i dessa fall blir det icke något bevänt med uppgiften från banken. Den kommer endast att avse en viss del av de räntor deklaranten åtnjuter; det som har åtnjuter från enskilda får man icke reda på.

Vidare sade herr Östberg att man kan sätta in sina penningar på vilka banker som helst i landet. Ja, det är icke nog med detta, man kan sträcka valet till utlandet. För dem som bo på landet, avses från något bankkontor och som måste sända in penningarna med posten, kostar det lika mycket, om de sända dem till närmaste kontor eller om de sända dem till Visby, Köpenhamn eller Kristiania. Om en person således icke vill vara uppriktig i sina uppgifter, har han gott om utvägar att dra sig undan. Därmed tror jag mig hava visat att dessa uppgifter, som avses i utskottsförslaget hava föga eller intet värde, men däremot kunna dessa förorsaka vissa trassel samt oreda och därför har jag för min del motsatt mig förslaget. Jag ber nu, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr R o o t h: Jag har för min del den uppfattningen, att man bör vara synnerligen angelägen att icke vidtaga några sådana åtgärder, varigenom deklarants ansvarskänsla kan i någon mån försvagas. Fördenskull biträder jag, herr talman, yrkandet om avslag å förevarande motion.

Herr K a r l s s o n, K. G.: Herr talman, mina herrar! Det av den näst föregående talaren anförda skälet hade ju redan framförts av herr Östberg, och det förefaller mig verkligen, som om det har blivit vederlagt av herr Forssman. Jag skall följaktligen icke uppehålla mig därvid längre. Herrarna hörde ju samtliga herr Forssmans

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

vederläggning, och jag anser, att den är alldeles avgörande i detta fall.

Jag begärde ordet, herr talman, därför att bevillningsutskottets före detta ordförande, herr Cavalli, i sitt anförande tycktes vilja inlägga något slags ogillande av att utskottet, då utskottet icke kunde oförändrat tillstyrka vad motionären i denna punkt föreslagit, gjort en begränsning av hans yrkande, ett tillvägagångssätt, som utskottet en gång förut följt, då samma fråga förelåg. Det är väl emellertid någonting, som är synnerligen vanligt, att utskott göra, och bevillningsutskottet behövde icke alls begagna sig av den motionsrätt, som utskottet har på detta område, för att vidtaga en dylik begränsning, utan varje utskott har ju rätt att inom en motions ram föreslå den ena eller den andra ändringen.

Beträffande herr Ollas Ericssons inlägg skulle jag vilja karaktärisera det sålunda, att han anser, att om man icke kan vidtaga alla möjliga kontrollåtgärder och om man icke kan anordna det så, att man hindrar varje försök till en oriktig uppgift, så skall man över huvud taget icke alls bry sig om att handla på detta område. För min del kan jag icke gilla ett sådant betraktelsesätt.

På de grunder, som utskottet anført och på de grunder, som under överläggningen ytterligare anförts av friherre Beck-Friis och herr Forssman, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Montgomery: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke annat än av fullaste övertygelse lämna mitt bifall till utskottets förslag. Jag förstår icke att ökade kontrollföreskrifter skola minska ansvarskänslan hos den deklarationsskyldige. Vi hava så många olika slags kontrollörer på andra områden i staten, vi hava kontrollörer inom tullverket, inom brännvinsbränningen o. s. v., och vi hava alla möjliga kontrollörer på andra områden, såsom biljettkontrollörer och dylikt. Skola alla dessa tjänstemäns verksamhet minska vederbörandes ansvarskänsla, vore det ju ett olyckligt förhållande. Jag anser i stället, att kontrollantskap är till stor nytta för den sak, som därmed åsyftas.

På grund härav ber jag, herr talman, att få helt och hållet instämma med bevillningsutskottet.

Herr Östberg, Johan: Denna debatt utspinner sig till ett slags principdebatt, och därför ber jag att få säga ytterligare några ord.

Såsom här förut påpekats, förhåller det sig ju så, att våra gamla beskattningsförfordningar stodo på den principen, att man skulle beskatta folk efter vad ett antal män, som sutto i beskattningsmyndigheterna, på grund av yttre omständigheter kunde anse de skattskyldiga ha i inkomst. Man skulle t. ex. därvid taga hänsyn till hur vederbörande bodde, hur många rum han hyrde och dylikt. Och det var klart, att man med den uppfattningen också skulle söka få in uppgifter från olika håll. Från den tiden kvarstå

i beskattningsförordningen en hel del stadganden, som icke längre äro på sin plats, i det att de avse att införskaffa uppgifter från, så att säga, yttre håll.

De äro dock av helt annan art än de uppgifter, som här föreslås. Man kan icke jämföra dem. Man kan icke heller jämföra om ett aktiebolag uppgiver delägarnas utdelning. Där kan man ju säga att delägarna själva, som ju tillsammans utgöra bolaget, lämna uppgifter om sig själva. Det är någonting annat än att en bank lämnar uppgifter om sina kunder. Dessa olika slag av uppgifter kunna således icke alls jämföras.

Om vidare en arbetsgivare lämnar uppgifter om sina arbetare, är det mången gång för att få uppgifter i de fall, där deklarationsplikt icke föreligger. Det är förresten icke alla arbetsgivare, som denna deklarationsplikt åligger, och det är som sagt en helt annan sak än den, varom det här är fråga.

Nu säger man, att det skall vara alldeles fullt med kontrollföreskrifter, ty det är det enda sätt, varigenom man skall kunna fiskalisera överallt. Men det är orimligt att ålägga beskattningsmyndigheterna både att se till att deklarationsuppgifterna äro riktiga och att infordra alla möjliga uppgifter, för att få upplysning om att de verkligen äro riktiga. Beskattningsmyndigheterna hava ju utvägar, om de icke finna uppgifterna tillfredsställande. De kunna ju då infordra ytterligare upplysningar från den skattskyldige och om de icke anse dem tillfredsställande, kunna de ju taxera den beskattningsskyldige till det belopp de anse skäligt samt hänvisa honom att klaga och bevisa emot dem.

Det finns också något, som kallas för eftertaxering, och om deklarationsuppgifterna äro oriktiga i något avseende, är ju den deklarationsskyldige underkastad en mycket förhöjd beskattning.

Till detta system vill man emellertid å sina håll införa ytterligare kontrollföreskrifter i största utsträckning och vill jämföra detta med att en ämbetsman i sitt görande och låtande är underkastad viss tillsyn. Detta är dock orimligt. Skall man hava detta nät av kontrollföreskrifter, som vissa herrar önska, då blir också konsekvensen den, att ej blott banker utan alla som mot ränta mottaga pengar till lån eller förvaltning skola lämna dylika uppgifter, således alla enskilda, som hava inteckningar belånade o. s. v.

Men det är icke min ränteinkomst, som beskattas, utan det är ränteinkomsten efter *avdrag av skuldräntor*. För fullständighetens skull måste då också uppgivas huru mycket skuldränta var och en har i banker och penningeinträttningar, och så skall räknas ut, om det hela stämmer.

Nu frågas, är det rimligt att vid sidan av det nya beskattningssystemet bibehålla kvarlevor från det gamla? Har man infört självdeklaration med det tvång denna innebär, får man taga konsekvenserna därav och icke plottra på alla möjliga håll. Om lagstiftningen säger till den enskilde: ni är skyldig att deklarera på heder och samvete, ni är skyldig att svara på taxeringsmyndigheternas förfrågan, hur ni beräknat era inkomster, men man på samma gång

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.*

(Forts.)

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

säger: vi tro er icke, vi skola kontrollera er, då kan den enskilde resonera som så: vad är det värt att giva upplysningar, de skaffa sig ändå kontroll!

Här föreligger således efter min tanke en principiell åtskillnad i uppfattningen. Vad dessutom beträffar den formulering, som här givits åt förslaget, så skulle man därmed endast träffa enskilda, i vilkas verksamhet ingår inlåning från allmänheten. Men alla de fall, där den enskilde eljest hos andra mot inteckning eller annorledes placerar sina pengar, komma icke hit.

Jag tror, att denna lagstiftning är till sin princip oriktig och odiös; ej heller tror jag, att den kommer att leda till något resultat.

Friherre Beck-Friis förmodade, att den skulle användas endast i undantagsfall, i mycket sällsynta fall. Men då ha väl taxeringsmyndigheterna redan med den nuvarande lagstiftningen tillräckliga kontrollåtgärder. Icke skall man för vissa sällsynta undantagsfall införa denna lagstiftning, som kan missbrukas.

Vad beträffar de redan nu föreskrivna uppgifterna om delägares utdelning och solidariska bankbolag betvivlar jag, att de egentligen äro till nytta. I ett och annat fall kunna de bliva det, men i stort sett tror jag, att det medför ett hopande av papper och besvärligheter för de uppgiftspliktiga utan motsvarande nytta, därför att taxeringsmyndigheterna kunna icke av blott dessa uppgifter bilda sig någon föreställning om den skattskyldiges verkliga *behållning* av inkomsten i förevarande avseende.

Den förda överläggningen har så långt ifrån övertygat mig om behövligheten av det nu föreslagna stadgandet, som utskottet förordat, att jag tvärtom blivit ändå mer övertygad om olämpligheten därav, varför jag, herr talman, fortfarande yrkar bifall till reservationen.

Herr Lindblad, Ernst: Om det föreliggande förslaget kunde bliva effektivt, kunde det vara något att reflektera på. Men det är ju så långt därifrån, att dessa uppgifter i de flesta fall bliva missvisande. Jag kan icke se, hur det föreslagna förfaringssättet skulle kunna bliva effektivt på annat sätt än att man ytterligare införde vissa kontrollåtgärder även här, t. ex. att man ålade allmänheten från en viss ort att insätta sina besparingar i den eller den banken. Men jag förstår ändå icke, hur man i Stockholm, där det finnes hundratals bankkontor, skall kunna taga reda på, att den det gäller gjort några insättningar i den banken, ty han kan ju gå till en helt annan bank.

Jag skulle hava förstätt, om bevillningsutskottet gått med på motionärens förslag om obligatorisk deklaration från *alla* banker, ty då hade det blivit effektivt. Men detta torde kosta mer än det smakar, eftersom det enligt statistiken finns över 1,300,000 insättare i svenska banker, så det bleve en stor apparat.

Emellertid kan jag icke förneka, att det är möjligt, att vi en vacker dag tvingas att införa obligatorisk deklaration i detta hänseende, men det blir då för en helt annan saks skull, nämligen på grund av stadgandet i fråga om den allmänna pensionsförsäkringen, att den som har besparingar får underkasta sig avdrag i visst förhållande till den avkastning dessa besparingar giva. Dessa besparingar kan man knappast med den nuvarande lagstiftningen taga reda på. Skall detta system upprätthållas, torde det en gång bliva en nödvändighet att åstadkomma ett fullt effektivt kontrollsystem. Men ännu så länge, innan den saken klart föreligger, tror jag, att man bör draga sig för att införa denna nyhet. För min del kommer jag därför, herr talman, att rösta emot bevillningsutskottets förslag.

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
taxering.
(Forts.)*

Herr Forssman: Herr Ostberg yttrade, att aktiebolagens uppgifter om aktieutdelningen kunde anses vara ungefär detsamma som aktieägarnes egna uppgifter om sig själva. Det har jag tämligen svårt att förstå. Aktiebolagen hava egen deklarationsskyldighet med avseende å den vinst, som bolagen gjort, men att de skulle äga skyldighet att deklarerera angående aktieägarna, eller att dessa skulle äga skyldighet att deklarerera angående sig själva i denna bemärkelse, kan jag icke förstå.

Vidare sade herr Ostberg, att arbetsgivarna skulle lämna uppgift beträffande sina löntagare, därför att en hel del av dessa senare icke hade deklarationsskyldighet. Det kan vara sant i några fall, men det är en mycket stor del av dem, som äro deklarationsskyldiga, och därför kan icke detta exempel anföras såsom bevis emot den nu föreslagna åtgärdens nödvändighet.

Herr Ostberg talade också om nödvändigheten att hålla kontroll över skuldräntorna. Men vi veta ju, att deklarant är berättigad att göra avdrag i sin deklaration för skuldräntor; och man kan icke gärna misstänka, att deklarant skall begagna sig av denna rättighet på så sätt, att han uppgiver, att skuldräntan är mindre än han har rättighet till. Man har alltså anledning antaga, att den uppgiften är korrekt.

Den ärade talaren på Sörmlandsbanken yttrade, att för att detta förslag skulle bliva antagligt, så måste man ålägga alla banker uppgiftsplikt för alla insättare. Den invändningen har redan bevillningsutskottet i sin motivering fullständigt bemött genom att påvisa orimligheten av ett sådant arrangemang.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen enligt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid betänkandet

*Ifrågasatta
bestämmelser
om skyldighet
att lämna vissa
uppgifter till
ledning vid
tazering.*

(Forts.)

fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i den vid bevillningsutskottets betänkande nr 4 fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 47.

*Om ändrade
bestämmelser
ang. fyllnads-
val till leda-
möter i drätsel-
kammare.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 13 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående fyllnadsval till ledamöter i drätselkammare.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 27, hade herr *Rosén* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan förändring av kungl. förordningen om kommunalstyrelse i stad, att där vid val till drätselkammare proportionellt valsätt tillämpats, fyllnadsval skulle äga rum genom ny sammanräkning enligt samma grunder, som för fyllnadsval till stadsfullmäktige vore gällande.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att herr *Roséns* ifrågavarande motion ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herr *K. J. Ekman*.

Herr *Hallberg*: Vid det sammanträde, då detta betänkande justerades, hade jag icke tillfälle att närvara, emedan jag var sysselsatt i ett annat utskott. Om jag hade varit tillstädes skulle jag för min del velat påyrka en något förändrad lydelse av motiveringen. I likhet med herr *Ekman* finner jag det nämligen vara ganska vanskligt för ett utskott att vid sidan av vad en motionär föreslagit giva anvisning på rätta sättet att avhjälpa det missförhållande, som motionären påpekat. Det finns exem-

pel på, att ett utskott framdeles icke kunnat honorera en sådan anvisning, något som just herr Ekmans reservation exemplifierar. *Om ändrade bestämmelser ang. fyllnadsval till ledamöter i drätselkammare.*

Än betänkligare synes det mig emellertid vara, när denna anvisning är sakligt oriktig. Jag finner det nämligen mycket otjänligt att, såsom utskottet åsyftar med sina kategoriska ord, i lag fastställa att suppleanter skola finnas i drätselkammare. Förhållandena inom städerna kunna växla så väsentligt, att det vore mycket olämpligt att på detta sätt binda en organisation, utan städerna böra efter min åsikt i detta avseende få ordna det såsom för varje stad passar sig bäst.

Nu skulle jag kunna instämma i herr Ekmans reservation, men det förefaller mig, som även med hans ståndpunkt han icke skulle vara fullt tillfredsställd med, såsom han yrkar, att ett stycke av motiveringen tages bort. Jag inskränker mig alltså till detta uttalande, därmed jag velat förbehålla mig fria händer, för den händelse jag framdeles i min tjänsteutövning eller annorledes skulle komma att syssla med denna angelägenhet.

Jag har således, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 2, angående regleringen av utgifterna under riksstatsens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

I punkt 10 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, bland annat, att godkänna av departementschefen tillstyrkt förslag till förändrad avlöningsstat för Svea hovrätt, att tillämpas från och med år 1916. *Ändrad avlöningsstat för Svea hovrätt.*

I berörda avlöningsstat hade föreslagits åt ett krigshovrättsråd, utöver lön och tjänstgöringspenningar, 500 kronor i arvode.

*Ändrad av-
löningsstat för
Svea hovrätt.
(Forts.)*

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda skäl hemställt. bland annat, att riksdagen måtte godkänna det framlagda förslaget till avlöningsstat för Svea hovrätt, att tillämpas från och med år 1916, utom i vad anginge det föreslagna arvudet åt ett krigshovrättsråd.

Herr statsrådet Hasselrot: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har i propositionen föreslagit för krigshovrättsrådet ett särskilt arvode å 500 kronor. Statsutskottet har avstyrkt detta förslag, och naturligtvis kommer första kammaren, liksom andra kammaren redan gjort, att följa utskottet. Jag anser mig emellertid ej böra iakttaga fullkomlig tystnad inför detta avgörande. Ett bifall till utskottets förslag innebär, att krigshovrättsrådet i lönehänseende i viss mån komme i ogynnsammare ställning än sina kamrater i hovrätten, i det att krigshovrättsrådet icke kan bli ordförande på krigshovrättsdivisionen och således ej heller komma i åtnjutande av det för divisionsordförande bestämda särskilda anslaget å 500 kronor. Slutet blir sålunda enligt utskottets förslag, att krigshovrättsrådets ställning blir 500 kronor mindre gynnsam än de övriga hovrättsrådets. Detta anser jag icke vara billigt, och jag anser det icke heller vara klokt med hänsyn till den synnerligen ansvarsfulla ställning, som krigshovrättsrådet intar. Han måste nämligen antagas sitta inne med den största sakkunskapen på den militära rättskipningens område. Frånsett den omständigheten, att ett beslut, varigenom krigshovrättsrådet sålunda bleve försatt i en sämre ställning än hans kamrater, kunde ingiva krigsfolket den oriktiga föreställningen, att statsmakterna anse den militära rättskipningen mindervärdig i förhållande till den allmänna, så kan ett dylikt beslut också ha den verkan, att vi i framtiden måste åtnöja oss med ett mindre kvalificerat hovrättsråd än eljest skulle varit nödvändigt. Det kan nämligen mycket lätt tänkas, att överkrigsfiskalen, som man närmast tänkt sig skola rekrytera krigshovrättsrådsämbetet, icke är lämplig till vidare befordran, och man kan icke förutsätta, att den, som har utsikter att bliva hovrättsråd, under nu förutsatta förhållanden vill taga emot ett krigshovrättsrådsämbete.

Det är, som vi alla veta, icke nog att ha en god lagstiftning. Även den bästa lagstiftning förlorar en väsentlig del av sin betydelse, om icke även lagskipningen är god. Det vore verkligen skada, om man redan nu skulle åstadkomma en reva i den nya krigslagstiftning, av vilken vi ju vänta oss så mycket gott.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 11—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16.**Ang. avlönande av auditörer.*

Med föranledande av vad Kungl. Maj:t i punkt 16 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen föreslagit, hade utskottet i nu föredragna punkt på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) till avlönande av den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag å 102,400 kronor;

b) fastställa följande övergångsstat för vissa auditörer:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Summa
1 auditör vid flottans station i Karlskrona .	3 000	1 000	—	4 000
1 » » Vaxholms grenadjärregemente .	—	—	900	900
1 » » Jämtlands fältjägarregemente .	—	—	900	900
1 » » Västerbottens regemente . . .	—	—	900	900
1 » » Skånska husarregementet . . .	—	—	900	900
Summa	3 000	1 000	3 600	7 600

Anm. För auditören vid flottans station i Karlskrona kan lönen efter 5 år höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

samt för genomförande av denna stat å andra huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag: »Avlöning till vissa å äldre stat kvarstående auditörer» å 7,600 kronor;

c) medgiva, att de innehavaren av auditörsbefattningen vid flottans station i Karlskrona tillkommande ålderstillägg, måtte från och med år 1916 utgå från andra huvudtiteln's ordinarie förslagsanslag till ålderstillägg;

d) medgiva, att, därest krigsdomare eller auditör vid regements- eller stationskrigsrätt åtnjutit ledighet från visst eller vissa krigsrättssammanträden, till den, som i hans ställe tjänstgjort i krigsrätten, finge från det under andra huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter utbetalas ersättning, utöver vad den ledige krigsdomaren eller auditören kunde förklaras skyldig att i sådant avseende utgiva, med belopp för varje dag sådant sammanträde pågått av 10 kronor, vad krigsdomare anginge, och 15 kronor vad anginge auditör.

Herr Jonsson, Olof: Herr talman, mina herrar! På 76 sidan i statsverkspropositionen rörande andra huvudtiteln finnes följande yttrande:

»De auditörer vid armén, som äro utnämnda före den 22 april 1892, hava, såsom jag förut nämnt, erhållit fullmakt på

Ang. avlönande av auditör-
rer.
(Forts.)

tjänsten och äro sålunda berättigade att kvarstå i densamma med bibehållande av sina nuvarande avlöningsförmåner. De auditörer, med vilka detta är förhållandet, äro auditörerna vid Skånska husarregementet, Vaxholms grenadjärregemente, Jämtlands fältjägarregemente och Västerbottens regemente, för vilka avlöningen enligt äldre stat utgår med 900 kronor om året för var och en.»

När utskottet behandlade denna punkt kunde det icke annat än taga dessa siffror för goda, och med anledning därav har övergångsstaten i utskottets betänkande fått det utseendet, att niohundra kronor skulle tillkomma var och en av dessa fyra auditörer. Emellertid hängde saken så ihop — varom vi först i går kväll blevo upplysta efter att förut förgäves hava sökt taga reda på, huruvida detta belopp på 900 kronor vore det riktiga — att sagda belopp icke var det rätta. Utom sagda 900 kronor i lön är det nämligen 400 kronor i tjänstgöringspenningar ävensom 2 kronor i dagtraktamente till auditören för var dag, som han uppehåller sig vid regementet. Med anledning av detta satte utskottets sekreterare i går kväll eller rättare sagt i natt upp ett tillägsblad, som har utdelats här i dag. Men detta tillägsblad gör rättelse på det sätt, att det extra anslaget skulle komma att sänkas med lika mycket som det ordinarie skulle förhöjas, och när avdelningen trädde samman i dag för att fatta beslut om vad som här vore att göra, så stannade den vid, att ingen sänkning skulle äga rum i det hela, utan i stället en ökning, motsvarande vad som i övergångsstaten förändrats, skulle ske å det extra anslaget med 2,000 kronor. När ärendet förekom i andra kammaren i dag så yrkades där återremiss av punkten, emedan inga ledamöter hade hunnit tillräckligt sätta sig in i frågan om vad här lämpligen vore att göra, och under sådant förhållande anser jag mig böra göra det yrkandet, att också första kammaren återremitterar punkten till statsutskottet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Punkterna 17—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. kamreren i fäng-
vårdsstyrelsen
J. H. Nilssons
rätt till ålders-
tillägg.

Punkten 24.

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t i punkt 24 av föreliggande huvudtitel i statsverkspropositionen föreslagit hade utskottet i nu föredragna punkt hemställt,

att riksdagen måtte medgiva att, därest kamreraren i fångvårdsstyrelsen Johan Henrik Nilsson konstituerades till direktör vid centralfängelset å Långholmen, Nilsson finge för tillgodonjutande av de avlöningsförhöjningar, som enligt gällande avlöningsstat för fångvårdsstaten vore förenade med nämnda befattning, tillgodoräknas den tid, varunder han varit ordinarie kamrerare i fångvårdsstyrelsen.

Ang. kamreraren i fångvårdsstyrelsen J. H. Nilssons rätt till ålders-tillägg.
(Forts.)

Herr Petrén: Herr talman! Jag hoppas, att det ursäktas mig, att jag — fast jag icke har något yrkande att göra beträffande den nu föredragna punkten — dock för ett ögonblick tar kammarens tid i anspråk för att något beröra en i motiveringen till den förevarande framställningen avhandlad principfråga, som synes mig vara av en icke ringa vikt, nämligen förhållandet mellan fångvårdsstyrelsens och fångvårdsstatens i övrigt tjänstemän.

Enligt kungörelsen den 30 september 1910 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1911 för fångvårdsstaten gällande avlöningsstat är bland annat stadgat, att direktör eller kamrerare vid fångvårdsanstalt får för tillgodonjutande av avlöningsförhöjning räkna sig tillgodo tid, varunder han varit ordinarie tjänsteman i *första* lönegraden hos fångvårdsstyrelsen. På samma gång fångvårdsstyrelsen nu i skrivelse av den 28 septembebr 1914, refererad i Kungl. Maj:ts förevarande framställning, hemställt, att direktör eller kamrerare vid fångvårdsanstalt måtte få för tillgodonjutande av avlöningsförhöjning räkna sig tillgodo jämväl tid, varunder han varit tjänsteman i *högre grad än första graden* hos fångvårdsstyrelsen, har fångvårdsstyrelsen därvid tillika framhållit, hur lämpligt det enligt dess åsikt vore, om jämväl en övergång från fångvårdsstaten till fångvårdsstyrelsen underlättades genom bestämmelser, motsvarande de nu nämnda, ty »likasom» — skriver styrelsen — »det måste anses av vikt, att tjänstemän hos fångvårdsstyrelsen ej måtte genom bestämmelserna i fråga om ålderstillägg se sig hindrade att söka sig ut på fångvårdsstaten, vore det ock å andra sidan för fångvårdsstyrelsen av betydelse, om därtill lämpliga tjänstemän i fångvårdsstaten kunde utan löneförlust söka överflyttning till styrelsen. Därigenom skulle för ämbetsverket kunna tillgodogöras den erfarenhet och den detaljkänedom om förhållandena vid fångvårdsanstalterna, som säkrast vunnas genom praktiskt utövande av tjänst vid sådana. Det skulle ock underlätta rekrytering i fångvårdsstaten med kompetenta krafter, om i den praktiska fångvårdstjänsten beprövade tjänstemän vore i tillfälle att söka sig in i styrelsen.»

Innehållet uti de satser, som jag nu ur fångvårdsstyrelsens skrivelse refererat, överensstämmer fullständigt med den uppfattning jag för min del hyst i denna fråga allt sedan jag för snart

Ang. kamreren i fängvårdsstyrelsen
J. H. Nilssons
rätt till ålders-
tillägg.
(Forts.)

ett årtionde sedan började närmare intressera mig för fångvård. I själva verket synes mig den anförda synpunkten beträffande fångvårdsstyrelsens rekrytering vara så självklar, att det närmast kan vara ägnat att väcka förvåning, att den ej tidigare blivit framförd, och att den ej ens — enligt vad som framgår av löneregeringskommitténs yttrande i ärendet — blivit avhandlad under förarbetena till den löneregering för fångvårdsstaten, som vid 1910 års riksdag blev beslutad. Inom parentes vill jag — till förekommande av missförstånd — erinra om, att vid tidpunkten ifråga fångvårdsstyrelsens nuvarande chef ännu icke tillträtt sitt nuvarande ämbete.

Då fångvårdsstyrelsen nu sent omsider fört fram denna enligt mitt förmenande alltså fullt riktiga synpunkt, att en rekrytering av fångvårdsstyrelsen med för arbetet inom densamma lämpade personer, som haft tjänstgöring ute å fångvårdsanstalterna, vore till fördel för fångvården, har den för underlättande av detta önskemåls realiserande föreslagit, att tjänsteman i andra eller första lönegraden hos fångvårdsstyrelsen måtte få för tillgodonjutande av avlöningsförhöjning räkna sig tillgodo tid, varunder han varit ordinarie direktör resp. kamrerare vid fångvårdsanstalt. Däremot är uti fångvårdsstyrelsens ifrågavarande skrivelse icke förutsatt någon bestämmelse i fråga om beräkning av ålderstillägg, för den händelse direktör eller eventuellt annan tjänsteman vid fångvårdsanstalt befordras till tjänsteman i fångvårdsstyrelsen av högre grad än andra graden, alltså till byråchef. Nu känner jag icke, om detta kan ha berott på att byråchefs lön även utan ålderstillägg är större än högsta direktörlön med samtliga ålderstillägg, eller till äventyrs därpå, att man ansett dylik befordran icke lämpligen böra ifrågakomma. I varje fall har det hittills icke varit praxis, att till byråchef inom fångvårdsstyrelsen befordrats personer, som längre tid tjänstgjort å fångvårdsanstalt. Atminstone beträffande *föredraganden å kansli-
byrån* synes mig dock, som om ett sådant kompetensvillkor hade varit synnerligen lämpligt, då genom vad som framgår av § 16 av instruktionen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten den 16 december 1910 till kanslibyrån bland annat hör frågor om organisation av fångvården, anläggning och förändring av fångvårdsanstalter och dessas användning, fångars sysselsättande med arbete, ordning- och disciplinfrågor m. m. Att nu till föredragande av frågor, vilka i så hög grad som de nu nämnda fordra grundlig praktisk erfarenhet om fångbehandling och noggrann detaljkännedom om förhållandena vid en fånganstalt, ta en person, som icke under längre tid haft tjänstgöring vid fångvårdsanstalt, synes mig i själva verket lika absurt som om till chef för hospitalsbyrån inom medicinalstyrelsen sattes en person, som icke under längre tid tjänstgjort på hospital och såmedelst förvärvat sig praktisk kännedom om behandlingen av sinnessjuka och noggrann detaljkännedom om förhållandena vid en sinnessjukanstalt.

Löneregleringskommittén har nu i sitt yttrande över fångvårdsstyrelsens ifrågavarande skrivelse avstyrkt däri gjorda framställningar, bland annat med den motiveringen, att kompetensvillkoren vore olika för tjänstemän inom fångvårdsstyrelsen och inom fångvårdsstaten i övrigt, samt vidare av det skäl, att det syntes obefogat att redan nu företaga ändringar uti en stat, som blivit så nyligen fastställd, som den för fångvården, utan att dessförinnan föreligger någon närmare utredning i frågan. Kungl. Maj:t har också i själva principfrågan anslutit sig till denna löneregleringskommitténs uppfattning. I betraktande icke minst av den här av mig anförda synpunkten synes mig också kravet på en mera allsidig utredning än den i fångvårdsstyrelsens här refererade skrivelse förebragta vara av behovet påkallad, innan nya bestämmelser rörande förhållandet mellan fångvårdsstyrelsens och fångvårdsstatens i övrigt tjänstemän utfärdas.

Ang. kamraren i fångvårdsstyrelsen
J. H. Nilssons
rätt till ålders-
tillägg.
(Forts.)

Då man väl emellertid kan vara berättigad hysa förhoppning om, att fångvårdsstyrelsen, då den under sin nuvarande chef har börjat att visa intresse för denna fråga, icke skall släppa densamma utan efter vederbörlig utredning åter föra fram den, har jag icke kunnat underlåta att begagna det tillfälle, som givits mig, att till kammarens protokoll få anföras några ord till belysande av, hurusom för fångvårdsstyrelsens byråchefer eller i varje fall föredraganden å dess kanslibyrå den formella juridiska bildningen, hur lämplig den än i och för sig må vara, dock ej kan anses vara lika viktig som *en god kriminalistisk utbildning*, vilken härvidlag, naturligtvis fränsett rent personliga egenskaper, het naturligt bör vara *det fundamentala kompetensvillkoret*. Detta gäller givetvis icke minst i en tid som vår, då man bereder sig på genomförandet av en reform av straffverkställigheten, vilken framför allt går ut på att åstadkomma *en mera individualiserande behandling av fångarna*.

Till sist vill jag så nämna, att jag vid detta tillfälle även hade tänkt att något beröra ett annat förhållande, som med rätta kan betraktas som ett missförhållande, nämligen det, att enligt den nu rådande ordningen så viktiga platser som direktörsplatser vid fångvårdsanstalterna icke tillsättas av Kungl. Maj:t utan av fångvårdsstyrelsen, men då statsutskottet i sitt föreliggande betänkande har framhållit önskvärdheten av en ändring härutinnan, anser jag mig icke närmare behöva ingå på denna fråga.

Som jag i början av mitt anförande yttrat, så har jag, herr talman, endast velat göra ett principuttalande i den föreliggande frågan och har alltså icke något yrkande att göra.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, biföll kammaren vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 25—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 13 och 16 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 13 och 16 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och förordning om viss sammansättning av rågbröd, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 14 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 7, som hänvisats till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, begärt riksdagens yttrande över framlagda förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och till förordning om viss sammansättning av rågbröd.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen av herr Nils Åkesson m. fl. (I: 30), av herr V. Ekerot m. fl. (II: 83) och av herr Magnusson i Kalmar (II: 151).

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Herr *Nils Åkesson* m. fl. och herr *Ekerot* m. fl. hade i sina ovanberörda likalydande motioner hemställt:

»att riksdagen ville besluta, att första delen av 1 § i 'Kungl. Maj:ts nådiga förordning om viss sammansättning av rågröd' erhåller följande lydelse:

1 §.

Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet än som i vikt motsvarar fjärdedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en vikt-del potatis mot tre viktdelar rågmjöl eller en vikt-del potatismjöl eller potatisflingor mot nio viktdelar rågmjöl.»

Herr *Magnusson* i Kalmar hade i sin ovan omförmälda motion hemställt:

»att riksdagen må besluta ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 7, så att bestämmelse om förbud för all siktning vid förmalning av råg stadgas, eller, om detta ej vinner bifall, det stadgas, att minst 95 procent mjöl av varje 100 kilogram råg skall uttagas vid rågförmalning. Eller om det stadgas 85 procents uttagning de återstående 15 procenten skola uttagas av kliet.»

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt,

1:o att riksdagen med avslag å herr Magnussons i Kalmar motion (II: 151) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till erinran; och

2:o att riksdagen med avslag å herr Åkessons m. fl. motion (I: 30) och herr Ekerots m. fl. motion (II: 83) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågröd icke funnit skäl till erinran.

Reservationer hade avgivits

a) av herr *Söderbergh*, vilken likväl ej däri antytt sin mening;
b) av herrar *Stärner*, *Eliasson*, *Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, vilka anförde:

Över de föreliggande förslagen till förordning angående siktning av rågmjöl och till förordning av viss sammansättning av rågröd har Kungl. Maj:t inhämtat riksdagens yttrande.

Vi anse emellertid förslagen vara av den natur, att de bort hänskjutas till riksdagen i den ordning, 87 § riksdagsförordningen stad-

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

gar. Med hänsyn till den begränsade giltighetstid, som föreslagits för författningarna och till de föreliggande exceptionella förhållandena, vilka tilläventyrs kunna påfordra möjligheter för Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i bestämmelserna tid efter annan, hava vi emellertid icke ansett oss böra påyrka, att riksdagen för sin del måtte såsom lag antaga behövliga bestämmelser i de ämnen, varom här är fråga. Men vi hava önskat, att i utskottets utlåtande måtte inflyta ett uttalande i ovan antydd riktning för att principiellt hävda den, enligt vår mening, rätta karaktären av författningarna:

c) av herrar *Stärner, Eliasson, Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa:

1:o) *vidkommande förordningen angående siktning av rågmjöl:*

att riksdagen i anledning *dels* av förevarande proposition, i vad den avser siktning av råg, *dels ock* av herr Magnussons i Kalmar motion II: 151 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av *Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl* icke funnit anledning till annan erinran, än att det syntes riksdagen att vid framställning av rågmjöl siktning icke borde få ske i vidare mån, än att av etthundra kilogram råg erhöles minst nittiofem kilogram mjöl, *samt att* i sammanhang härmed förbud jämväl borde meddelas för saluhållande av rågröd, bakat av annat slags rågmjöl än det nyss nämnda, där det ej visas, att mjölet blivit framställt utom landet eller ock inom landet, innan författning i ämnet trätt i kraft;

Och torde med detta uttalande herr Magnussons i Kalmar förevarande motion få anses besvarad;
och

2:o) *beträffande förordningen angående viss sammansättning av rågröd:*

att riksdagen, med avslag å motionerna I: 30 och II: 83, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av *Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågmjöl*, visserligen funnit mest önskvärt, att några föreskrifter i nu förevarande ämne icke komme till stånd, men att — då riksdagen av tillgängliga uppgifter eller eljest föreliggande omständigheter icke kunnat bilda sig en säker uppfattning, huruvida, även med förbud mot utmalning av råg annorledes, än som under 1:o) uttalats, den påräkneliga rågkvantiteten bleve otillräcklig för landets behov — riksdagen dock, därest Kungl. Maj:t, vid förnyad prövning av förevarande ärende, skulle finna åtgärder, i det syfte nu förevarande förordning avsåge, oundgängliga, icke hade anledning motsätta sig ett sådant förslag, i vilket hänseende erinran mot det nu föreliggande författningsförslaget icke föreläge; men att riksdagen härvid antog, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med förordningens utförande genom fastställande av maximipris för potatismjöl eller bindande överenskommelse med vederbörande träffade sådana förfoganden, att priset å potatismjöl icke komme att under ifrå-

gavarande författnings giltighetstid överstiga det med kvarnägarna senast överenskomna priset för sammalet rågmjöl;

d) av herr *Sven Persson* i Norrköping, som, med instämmande av herrar *Lindhagen* och *Borg*, hemställt,

Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)

1:o att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till annan erinran än att vid förmalning av råg mjölet ej må siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhålles minst nittiofem kilogram mjöl, och att herr *Magnussons* i Kalmar motion (II: 151) därmed måtte anses besvarad;

2:o att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd icke funnit skäl till någon erinran angående formen, men att riksdagen uttalar, att med utfärdandet av denna förordning måtte tillsvidare få anstå, samt att herr *Åkessons* m. fl. motion (1: 30) och herr *Ekerots* m. fl. motion (II: 83) därmed måtte anses besvarade.

Herr *Stärner*: Herr talman! Då jag jämte några andra utskottsledamöter antecknat mig som reservant i detta ärende, skall jag be att få göra några små erinringar.

Sedan efter krigsutbrottet och tillsättandet av en särskild livsmedelskommissionen frågan om livsmedelsförhållandena i landet blivit ställd under prövning på många olika sätt och åtskilliga åtgärder blivit föreslagna, hava också de åtgärder, som äro omnämnda i här föreliggande kungl. proposition, varit ifrågasatta. Andra åtgärder känna vi ju till, vilka blivit genomförda, såsom sådes- och mjöltullarnas suspension o. s. v. Och vi upplysas i dessa framställningar om att livsmedelskommissionen redan i oktober månad haft uppe frågan om de åtgärder, som sedan hava fått form av förslag från regeringen. Man ansåg då, att förhållandena icke krävde mera kraftiga åtgärder, och förbehöll sig att få vidtaga förnyad prövning av dessa frågor, därest förhållandena skulle förändras. Vidare var också förslaget att förstärka brödsädesförrådet genom inbakning av potatis och genom andra tillsatser i rågmjölet uppe tidigare, redan i slutet av förra året, fastän inga åtgärder då vidtogos.

Man kan ju tycka, vad som även blivit framhållet av åtskilliga, att dessa åtgärder gärna kunnat vidtagas tidigare och borde ansetts lämpliga just när sådesprisen började som kraftigast springa i höjden.

Emellertid föreligga nu förslag till åtgärder, varom Kungl. Maj:t endast önskat höra riksdagen, och i det uttalande, som här föreligger från lagutskottet, har markerats endast få eller ringa skiljaktigheter mellan utskottets utlåtande och de anförda reservationerna. Man skulle kunna säga, att utskottet i motiven upptagit vad reservanternas velat draga konsekvenserna av och

Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)

framföra i mera direkta yrkanden. Men även en tredje och fjärde grupp av reservanter har ej kommit till något positivt avvikande i stort sett från utskottets förslag som föreligger till yttrande. Detta beror naturligtvis därpå, att ämnet är ganska delikat och svårt. Man har haft sina betänkligheter mot att vidtaga ifrågasatta åtgärder, och denna betänksamhet har fått uttryck såväl i livsmedelskommissionens första framställning till Kungl. Maj:t som även i statsrådets hemställan i saken och slutligen även i lagutskottets ståndpunkt. Alla ha sålunda beklagat, att man skulle nödgas tillgripa dylika extra åtgärder, men ingen har ansett sig vilja lägga hinder i vägen för, att i nödfall sådana åtgärder ändock skulle komma till stånd.

Jag vill nu först erinra om, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet genom sitt uttalande i propositionen så att säga utmanat till litet opposition. Då jordbruksministern berört frågan om Kungl. Maj:ts administrativa lagstiftningsmakt, så ha vi, som i detta avseende ha en avvikande mening, ansett naturligt och riktigt att inlägga en gensaga mot en sådan uppfattning. Men det är klart, att vi lika litet nu som i själva utlåtandet från utskottet önskat att föra fram vår mening till någon slags författningsstrid på denna punkt. Vi inse alltför väl, att här föreligga så exceptionella förhållanden, och att här kan behöva vidtagas så snabba åtgärder för ändring, att, då här är fråga om en lagstiftning eller en Kungl. Maj:ts administrativa åtgärd av kort giltighetstid på grund därav invändningarna kunna sägas bli avtrubbade mot själva saken. Men principiellt ha vi velat i utskottsutlåtandet betona, att vår mening är, att lagstiftningen på detta område borde ske efter andra grunder än som blivit särskilt markerat i statsrådets uttalande i den kungl. propositionen.

Däremot ha vi reservanter ansett, att riksdagens uttalande, som vore avsett att vägleda Kungl. Maj:t, borde på åtminstone några punkter bli mera preciserat, så att följaktligen den mening, som kunde komma fram från riksdagen, finge ett mera klart och bestämt uttryck. I det hänseendet ha vi ansett, att riksdagen borde obetingat ansluta sig till livsmedelskommissionens på goda skäl framförda förslag att, när det gällde att åstadkomma en utökning av brödsädesförrådet, detta borde ske genom en utmalning upp till minst 95 % av rågen. Genom denna åtgärd skulle man såväl åstadkomma den största möjliga utvinning ur brödsädesförrådet som också åstadkomma ett icke alls ovanligt utan tvärt om mycket lämpligt brödmaterial. I den kungl. propositionen har icke angivits några egentliga skäl, varför regeringen icke följt livsmedelskommissionens framställning. Statsrådet har endast uttalat, att han anser, att en malning upp till 95 % skulle vara att »gå längre än förhållandena kräva». Beträffande ett annat förslag, som även ingår i livsmedelskommissionens yrkande, nämligen att brödet skulle ställas under samma bestämmelse, d. v. s. det bröd som skulle försäljas, har statsrådet endast uttalat

att det »icke synes lämpligt». Men under behandlingen av ärendet i utskottet och med de redogörelser för saken, som vi fått av fackmän, ha vi tvärt om blivit fullkomligt övertygade om, att det att gå så långt som möjligt härvidlag tillika är att gå lämpligt tillväga, nämligen att mala ut rågen upp till minst 95 %. Det synes också alls icke olämpligt, utan tvärt om av förhållandena påkallat, att brödet kommer under samma bestämmelse.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Beträffande inblandningar av andra ämnen, som ha varit ifrågasatta, så har ju särskilt potatisinblandningen kunnat ställas utanför i vad saken gäller tillverkning av mjöl till försäljning och tillverkning av bröd till försäljning. Beträffande bröd ha vi verkligen kunnat konstatera, att det finns brödfabriker, som för eget behov, för tillverkning av bröd, förmala säd och att dessa genom ett förbiseende av lagstiftningen i detta fall skulle komma under särskilt gynnsamma förhållanden och icke bliva underkastade de bestämmelser, som andra tillverkare av bröd skulle bli.

I fråga om tillsatser av potatis i allmänaste form, d. v. s. vanlig kokt potatis, har man, som sagt, kunnat bortse från detta, emedan det utgör en slags hemmaåtgärd för brödförstärkningen, som icke är ovanlig och som förekommer även under andra förhållanden, när det gäller att utöka brödförrådet. Det begagnas olika i olika landsdelar, en åtgärd, som påkallas av sig självt. Är det så, att man har ont om mjöl i bingen, men gott om potatis i källaren, ställer det sig naturligt, att man spar på mjölförrådet genom inblandning av potatis. Detta är således ingen nyhet.

Men vad som här genom lagstiftningen skulle tvingas fram, är användning av ett förstärkningsmaterial i rågmjölet vid bakning i fabriksbageri. Det är potatismjölet, det närmast gäller. Beträffande dess inblandning i rågbrödet, ha vi fått den uppgiften, att det är mindre lämpligt, att av detta mjöl, brödet icke blir bättre, att man genom inblandning av potatismjöl i brödet skulle åstadkomma ett lägre näringsvärde däri, och att man kunde riskera, att brödet komme att ställa sig dyrare. Och det är klart, att detta under sådana förhållanden måste framstå som en mindre tilltalande åtgärd. Det är ju också uppenbart, att en kraftigt genomförd bestämmelse i detta stycke skulle kunna leda till en minskning av potatistillgången och att därigenom potatisen mycket fördyrades. Men ett fördyrande av en för folket så betydelsefull matvara som potatis, skulle vara, att man komme ur askan i elden. Vad beträffar potatisflingor som inblandningsprodukt, så är det upplyst i propositionen och för övrigt allmänt känt, att tillverkningen av dessa sker i så ringa skala, att man icke kan på tillsats av dessa ingredienser bygga en lagstadgad fabrikstillverkning av bröd. Således kommer man till, att genom en lagstiftning huvudsakligast framtinga en inblandning av potatismjöl i rågbrödet.

Det har upplysts, att av föregående års skördeöverskott

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

en ganska betydande behållning funnits tillgänglig i landet. Livsmedelskommissionen har också haft uppmärksamheten riktad på den saken. Det vidtogs åtgärder både från kommunernas och regeringens sida för att tillgodose landet med dessa behov av brödsäd. Särskilt vill jag erinra om exportförbudet. Men av exportförbudet följer naturligtvis också ett krav från fabrikanternas sida, innehavare av det befintliga potatismjölöverskottet, att de garanterades avsättning av varan. Just när exporten förbjöds, uppstod frågan: på vad sätt livsmedelskommissionen eller regeringen ville garantera användandet i landet av en vara, som icke fick exporteras, men som eljes skulle ha kunnat med ekonomisk fördel exporteras? Det ifrågasattes en uppgörelse mellan livsmedelskommissionen och den s. k. stärkelsetrusten, men dessa underhandlingar ha icke lett till något resultat. Under behandlingen av detta ärende i utskottet har uppgivits, att potatismjölet blivit av fabriksägarne till största delen utsålt. Det torde därför befinna sig dels på grosshandlarhänder, dels hos enskilda förbrukare, som tidigare försett sig med varan, eller dels har det inköpts av åtskilliga bagare, som velat vara försedda med mjöl i händelse av behov.

Det kan därför numera anses utan skäl att genomföra ett påbud om inblandning till viss procent av potatismjöl i fabriksbröd för denna varas utnyttjande åt fabrikanterna, som drabbats av exportförbudet. Men även om detta vid en — jag vill gärna medge det — ytlig granskning synes vara ett naturligt förhållande, så är det visst icke riktigt eller möjligt för oss att yrka avslag på alla sådana åtgärder, därest de i framtiden eller en nära liggande tid skulle bli nödvändiga.

Nu ha på sista tiden framkommit upplysningar, som synas vara ägnade att ingiva hopp och som kunna i sig själva innebära, att vi icke behöva gripa till en åtgärd, som varken livsmedelskommissionen eller regeringen eller lagutskottet funnit lämplig, utan blott som en nödfallsutväg, nämligen denna inblandning i brödsäden. Ty är det så, att den ryska importen av brödsäd kan underlättas — och vi kunna få upplysning härom — eller regeringen vid fortsatt prövning av denna sak är säker på, att vi kunna på detta sätt utfylla landets sädesbehov, så förefaller det mig klart, att riksdagen skulle vara mest tilltalad av, att regeringen följer livsmedelskommissionens intentioner och icke vidtager någon lagstiftningsåtgärd för att framtinga en inblandning i brödet, som skulle komma att verka ingripande, rubbade och störande i förevarande förhållanden.

Men om till sist en sådan åtgärd skulle bli nödvändig, så ha vi reservanter ansett alldeles ofrånkomligt, att potatismjölet eller andra inblandningsmedel på något sätt bindas med avseende på priset för desamma, antingen så, att man kan träffa bindande avtal med försäljare — och det kunde man ha gjort tidigare, när fabrikanterna ännu hade potatismjölet på sina egna händer, numera torde det bli svårt, efter de upplysningar vi

fått — eller ock så, att maximipris fastställas, enär eljes denna tvångsinblandning kunde komma att vålla en oerhörd, obegränsad och okontrollbar prisstegring å brödet på grund av tillsättningen.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Det behövs också andra åtgärder i så fall, därom är jag övertygad, för att fördela potatisförrådet utöver olika landsdelar, så att alla kunna bli rättmätigt tillgodosedda med den bestämda inblandningsartikeln. Detta är således ett mycket kombinerat spörsmål, och därför menar jag, att det är klokt, om vi kunna undvika dessa åtgärder. Det är också blott en relativt ringa kvantitet av potatismjöl-förrådet, som skulle kunna fördelas på så sätt, om potatisinblandning i brödsäden genom lagstiftningen skulle framtvingas. Genom ett beslut i enlighet med livsmedelskommissionens första framställning om utmalning av säden till 95 % skulle man faktiskt vinna ungefär den kvantitet, som regeringen genom sina propositioner avsett att vinna enligt sitt förslag om en utmalning till 85 % och genom tillsättning av potatis i brödet. Men om man genom utmalning till 95 % får ungefär vad regeringen genom båda propositionerna siktat på, då tycker jag för min del, att man kunde nöja sig med att vidtaga den åtgärden.

Det skulle kunna vara mycket att vidare anföra i denna fråga, men jag skall icke ingå i flere detaljer. Jag är övertygad, att herrarna här kunna bedöma detta spörsmål väl så bra som jag, fastän jag genom förhållandena haft orsak att här säga några ord om saken.

Beträffande yrkandet i motionen och dels även i en reservation, att majs skulle undantagas som inblandningsmedel, har jag icke kunnat ansluta mig till denna reservation. Jag anser, att yrkandet i detta avseende vilar på en ensidig, agrarisk synpunkt, och jag kan icke säga, att motiveringen i reservationen på sid. 13 verkat allt för övertygande. Jag ansluter mig således till utskottets ståndpunkt i detta avseende. Det är nämligen tydligt, att om man verkligen vill vinna en *kvantitativ* utökning av brödsädesförrådet, så är det icke ett tillräckligt skäl, som i nämnda reservation anförts, att man kan riskera, att majs av icke precis bästa sort kommer till användning för utökning av mjölet. Är det så, att man kommer i ett särskilt svårt läge, får man nog tillgripa vad som är möjligt att få. En annan sak är, om det icke är möjligt att importera majs, men då föreligger ju lika litet skäl att, såsom i särskilda motioner yrkats, utfärda förbud mot att i vissa fall inblanda majs i brödet. Jag menar, att utskottet här intager en riktig ståndpunkt i enlighet med regeringens förslag.

Till sist ber jag att få peka på en annan sak, som rör brödsädestillgången i landet, en brödsäd, som visserligen icke är så allmän som rågen, men i stora landsdelar är ganska avsevärd, och det är kornet. Liksom man genom brännvinsbränningens inskränkning sökt åstadkomma en ökning av livsmedelsförrådet, så

Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)

finnes det möjlighet att genom en inskränkning i öltillverkningen öka förrådet av brödsäd på detta område. Det finnes möjlighet att inskränka bryggeriernas tillverkningar. I deras mäsckar, kan man säga, ligga stora kvantiteter av brödsäd, som jag för min del, och jag tror många i landet, önska peka på och rekommendera åt livsmedelskommissionen såsom initiativtagare och åt regeringen att verkligen taga vara på, om det skulle bli behov av varan. Detta behöver icke vara något revolterande, ty det är ju en gammal svensk åtgärd, att man under vissa prekära förhållanden griper in för att förhindra förbrukning av livsmedel till så onyttiga artiklar som rusdrycker. Speciellt har detta skett genom förbud mot brännvinsbränning. Det har också från utlandet i dessa dagar kommit erinringar i samma syfte. Man har till och med inom starkt ölförbrukande länder ansett sig nödsakad vidtaga åtgärder för att förhindra en alltför omätlig förbrukning av ett verkligt brödsädesämne till alkoholhaltiga drycker. Blir det brist på säd, blir det hunger och dyrtid, då måste även de principiella invändningar, som jag antar, att regeringen närmast känner och helt säkert många i denna kammare göra, vika inför nödvändigheten, den hårda verkligheten. Det är endast den saken jag velat, herr talman, peka på, då jag anser, att det vore önskvärt, om vi kunde undvika en inblandning i brödsäden, som i grund och botten icke lämnar så mycket i kvantitativt hänseende men som också i kvalitativt hänseende kan vara ganska disputabel. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindley: Vi ha här ett problem, som vi skola försöka lösa. Man utgår från en beräknad vetebrist på cirka 140,000 ton och en vete- och rågmjölsbrist på 12,800 ton, och å andra sidan har man ett överskott på råg på 24,200 ton.

I de importbehovsberäkningar, som här blivit gjorda, räknar man med, att för statens räkning och genom kommunernas och enskildas import kunna få in cirka 80,000 ton vete. Det fattas då en 60,000 ton vete i det behov, som landet har. Det gäller då att söka se till, huru man skall kunna få denna brödsäds mängd utökad, så att icke någon större brist skall uppstå i landet, för att få det nödvändiga brödet, som folket behöver. Kungl. Maj:t föreslår då att afhjälpa denna brist med att öka rågmjölsförrådet genom ett stadgande, att siktning skall göras så, att 85 % uttagas av rågen. Genom ett sådant förfaringssätt räknar man på att få ytterligare 10 å 12,000 ton råg. Vi få härigenom ett jämförelsevis stort överskott på rågmjöl, och jag erkänner villigt, att ett sådant överskott kan bli till mycket stor nytta vid en eventuell sädesbrist.

Men då fråga vi: varför icke taga det steget fullt ut och öka denna sammalning ända därhän, att vi taga ut 95 procent? Genom ett sådant förfaringssätt skulle vi ytterligare kunna öka rågmjölsförrådet med fem å åttatusen ton. I stället föreslår regeringen, att vi här skulle gå med på att bestämma en obligatoriskt fastställd tillsats av potatismjöl eller potatisflingor vid rågbrödsbakning. Enligt sam-

stämmiga uppgifter torde det vara säkert, att rågrödet genom ett sådant förfaringssätt måste i någon mån bliva försämrat i smaken, detta i synnerhet om man använder potatismjöl. Den föregående talaren har förut pekat på svårigheten att kunna åstadkomma potatisbakning vid de större bagerierna. Det kan måhända i ganska stor utsträckning tillämpas i hemmen men icke inom den industriella bageriverksamheten. Anskaffande av potatisflingor, vilka naturligtvis skulle utgöra det allra bästa surrogatet, kan icke ske, därför att vi sakna redskap för framställande av sådana i tillräckligt stor myckenhet. Återstår då alltså endast den sämre ingrediensen, nämligen potatismjölet. Potatismjöl lär finnas i landet till cirka åttatusen ton. Den föregående talaren har också framfört våra bekymmer beträffande detta obligatoriska stadgande om användande av potatismjöl. Den första följden därav skulle bli ett fördyrande av brödet. Vi få komma ihåg, att potatismjöl icke finnes någorlunda jämnt distribuerat över hela landet utan huvudsakligen är till finnandes i de södra landsdelarna. Det skall alltså förslas upp till de nordligare trakterna, ty även där skulle en dylik tillsats till rågrödet komma att tillämpas. Ökningen i priset på potatismjöl bleve därför kanske ganska avsevärd, och bröd med tillsats därav skulle bliva mycket dyrare än bröd av enbart rågmjöl. Men en annan sak som tillkommer är att vi kunna befara, att genom ett sådant stadgande även potatisen kommer att fördyras. Vi måste förutsätta, att Kungl. Maj:t icke har velat och icke vill åstadkomma något dylikt. Vi må komma ihåg, att den stora massan av Sveriges befolkning lever under ganska tryckta levnadsvillkor, vilka säkerligen blivt ytterligare försämrade genom de oerhördt uppdrivna livsmedelspriser, som under den nuvarande krisen blivt rådande. Den första åtgärd, som i händelse av att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag måste vidtagas, är ett fastställande av maximipriser på de tillsatser, som skola användas, ty man kan ju knappast begära, att det skall stadgas en obligatorisk skyldighet att använda dessa surrogat och sedan lämna händerna fria för ockrare och mellanhänder att få uppskriva priserna i det oändliga.

Men jag återgår till den ursprungliga problemuppställningen. Man har konstaterat att efter den beräknade importen av vete kommer det fortfarande att saknas cirka 60,000 ton. Har nu Kungl. Maj:t genom de föreslagna åtgärderna ersatt denna brist? Enligt mitt förmenande har Kungl. Maj:t det icke. Jag anser för min del, att Kungl. Maj:t har börjat i galen ända. Vi kunna visserligen genom dessa åtgärder dryga ut rågmjölsförrådet, men det är icke på den punkten bristen är för handen, utan det är på vete, som det råder brist. Alltså borde Kungl. Maj:t ha föreslagit åtgärder för att dryga ut vetemjölsförrådet. Man kan till och med befara, att de av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärderna rent av skola framkalla en ytterligare brist i vete-förrådet, ty genom att man gör en viss försämring av rågrödet obligatorisk, så komma givetvis alla de som ha råd och möjlighet att övergå till bruk av vetebröd, förutsatt att detta icke blir så orimligt mycket uppskruvat i pris. Men å andra sidan

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

kan man icke genom de föreslagna åtgärderna få de personer, som nu huvudsakligen använda vetebröd, att övergå till att bruka rågbröd. I och med att man försämrar rågbrödet, blir naturligtvis lusten att använda sådant så mycket mindre. Bristen på vete blir därför under alla förhållanden ännu större. Mest konsekvent hade det därför enligt mitt förmenande varit, om Kungl. Maj:t här hade förfarit ungefär som man har gjort i Tyskland, och jag rekommenderar dessa åtgärder till användning, förutsatt att vi icke här kunna åstadkomma import av spannmål i erforderlig utsträckning. Men jag är icke heller alldeles övertygad om att en dylik spannmålsimport verkligen skulle vara fullständigt omöjlig. Mänskligt att döma borde det icke vara så. I Ryssland torde det finnas oerhört stora massor vete, som icke ha kunnat exporteras därifrån på grund av Dardanelernas stängning. Av den stora vetemängd, som finnes där, torde det väl ändå icke vara omöjligt att kunna åstadkomma en export över Sverige, varvid även vi skulle kunna tillförsäkra oss en ganska stor andel. Kanske den banförbindelse med Finland, som nu håller på att fullbordas, skall öka dessa våra chancer att erhålla spannmål i den utsträckning vi behöva. Det skulle därför vara ganska intressant att höra Kungl. Maj:ts uppfattning om denna möjlighet till spannmålsimport.

En hel del som jag annars hade tänkt yttra i denna fråga har redan sagts av den föregående talaren, och jag skall därför inskränka mig till att som ett uttryck för min ståndpunkt be att få närmast ansluta mig till den av herr Sven Persson framlagda reservationen.

Herr Söderbergh: Herr talman! Som den förste ärade talaren påpekade, äro de spörsmål, som här äro i fråga, mycket svårbedömliga, framför allt för den, som icke är fackman på området. Men det är ju så här i riksdagen, att man naturligtvis icke kan undandraga sig att knäcka någon casus, man må i det allra längsta stå hur undrande och spörjande som helst. Jag har för min del i lagutskottet funnit mig föranlåten att ansluta mig till majoriteten, trots den vacklande och svävande hållning, som majoriteten intagit. Jag har gjort detta utom i en punkt, nämligen vid utskottets avstyrkande av den motion, som väckts av herr Åkesson med flera i denna kammare och av herr Ekerot med flera i andra kammaren. Dessa motionärer ha påyrkat en sådan ändring i den första paragrafen i det kungl. förslaget till förordning om viss sammansättning av rågbröd, att inblandning av majs i sådant bröd icke skulle påbjudas. Livsmedelskommissionen hade hemställt, att inblandning skulle göras endast av potatis, potatismjöl och potatisflingor. Om jag hörde rätt, har den förste ärade talaren förbisett detta. Det var först i anledning av ett yrkande, som framställdes från bagerihåll, som i det kungl. förslaget även majsmjöl blev upptaget. Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har i statsrådsprotokollet framhållit, att han icke tillägger denna förändring någon avsevärd vikt, men han har velat på ytterligare denna väg befordra det avsedda målet, rågkvantitetens besparande. Ja, denna

motivering har icke synt mig särdeles stark, då man tager hänsyn till de föreliggande förhållandena, i all synnerhet som man, vilket motionärerna också ha gjort, kan påvisa avsevärda olägenheter av att använda majsmjöl på föreslaget sätt. Nu lär det förresten vara så, att den s. k. vita majsen, den enda, som borde komma i fråga att användas som tillsats vid brödbakning, icke finnes att tillgå i någon avsevärd myckenhet här i landet. Det skulle därför kunna hända — ja, det bleve alldeles säkert förhållandet — att man i brist på vit majs använde fodermajs till inblandning i rågdegen. Denna majs, fodermajsen, betingar i allmänhet ett lägre pris än de här avsedda potatisprodukterna. Härtill kommer att genom dess användande brödet kvalitets skulle i högst avsevärd grad försämrast. För övrigt bör man icke framkalla någon konkurrens mellan potatisprodukterna å ena sidan och majsmjölet å andra sidan. Därigenom skulle man försvåra och minska avsättningsmöjligheten för dessa produkter, potatisprodukterna, till kännbart förfång för våra potatisodlare, särskilt i de sydligaste provinserna, Skåne och Blekinge. Ytterligare bör beaktas, att man synnerligen väl behöver taga vara på majsen till vad den närmast är avsedd att vara, nämligen ett foderämne, ett oersättligt och utmärkt foderämne. Ja, det lär vara alldeles visst, enligt vad man har försäkrat mig från fullt sakkunnigt håll, att den majs, vi för den närmaste tiden ha tillgång på, mycket bättre behöves för exempelvis svinuppfödning i landet än till människoföda.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Vid övervägande av alla invändningar, som förekommit på denna punkt, har jag i utskottet yrkat, att utskottet med bifall till de förenämnda motionerna skulle tillstyrka den av motionärerna gjorda hemställan om sådan ändring i den första paragrafen i förslaget till förordning om viss sammansättning av rågbröd, att orden »eller majsmjöl» skulle utgå ur paragrafen. I enlighet härmed, tillåter jag mig, herr talman, att nu påyrka, att kammaren behagade uttala sig för att den första punkten i denna paragraf måtte erhålla följande lydelse: »Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet, än som i vikt motsvarar fjärdedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en viktdel potatis mot tre viktdelar rågmjöl eller en viktdel potatismjöl eller potatisflingor mot nio viktdelar rågmjöl.»

I allt övrigt instämmer jag med lagutskottet, i förtröstan på att Kungl. Maj:t vid ärendets slutliga avgörande skall finna de utvägar, som må vara de klokaste och lämpligaste. Vid sådant förhållande, herr talman, saknar jag anledning att giva mig in på någon vidare polemik mot de föregående ärade talarna.

Herr Berglund, Jan Erik: Herr talman! Jag har huvudsakligen begärt ordet för att lämna några upplysningar i denna fråga, vilka jag blivit i tillfälle att införsaffa.

Först skulle jag då vilja säga några ord gent emot reservanternas förste talman, herr Stårner. Han förklarade i sitt anförande, att reservationen huvudsakligen är riktad mot potatis-

*Författnings-
förslag ang.
riktnings av
rågmjöl m. m.*
(Forts.)

mjölet. I reservationen talas emellertid om »potatismjöl eller andra potatisprodukter», vilket blir en avsevärd skillnad. Vad nu beträffar potatisflingornas näringsvärde, som man även här tyckts betvivla, då det heter att »brödet skulle bliva sämre till sitt värde» så må det visserligen erkännas, att potatisflingornas äggvitehalt är något lägre än rågmjölets, men skillnaden är blott obetydlig. Potatisflingorna innehålla cirka åtta och rågmjölet cirka tio procent äggvita, och om man då inblandar tjugofem procent potatisflingor i mjölet, blir äggvitehalten hos den färdiga produkten en halv procent lägre, alltså en obetydlighet, som man icke gärna räknar med i detta fall. När därtill kommer, att potatisflingorna framställas av s. k. fabrikspotatis, så torde det vara av stort värde, om man kunde få tillfälle att använda sådana vid bakning av rågbröd.

Vidare lämnade talaren även en annan uppgift, nämligen att denna potatis huvudsakligen lär vara såld till mellanhänder, som skulle fördyra den o. s. v. Jag vill då meddela, att jag har ställt mig i förbindelse med Reymersholmsbolagets direktör, herr Mathiasson. Han förklarade sig villig att sätta i gång tillverkning av potatisflingor, därest han genom utrikesdepartementet från Tyskland kunde få införskaffade ett par maskiner, som erforas därtill, och då kunde denna tillverkning taga sin början rätt snart. Han lämnade därvid även det meddelandet, att det vid ett enda bränneri finnes ej mindre än 18,000 hektoliter potatis. Då producenterna i allmänhet sälja denna potatis direkt till fabriker, synes den icke vara såld mer än en gång, då den ännu ligger kvar på det ställe, dit den ursprungligen blivit levererad.

Sedan skulle jag vilja lämna ännu en upplysning. Jag tillhör Stockholms stads arbetsinrättnings styrelse och deltog där i går i ett sammanträde, vid vilket vi måste besluta att från och med denna dag vid all bakning, och sådan äger rum varje dag, blanda fyrtiotvå procent potatis i brödet, emedan det icke kan anskaffas mjöl och förrådet ej räcker längre än till den 1 maj. Av sysslomannen upplystes, att kvarnägarna sagt ifrån, att de icke vidare kan garantera för jämn leverans av mjöl. Naturligtvis skall man försöka anskaffa, men man vet icke, när det kan bliva möjligt. Jag har ansett mig böra lämna denna upplysning för att visa, hurudan ställningen kan vara i detta avseende på ett håll. Huruvida liknande förhållanden äro rådande över hela landet, är mer än jag kan avgöra. Jag har även med mitt anförande avsett att i någon mån söka klargöra potatisflingornas näringsvärde, enär det kunde befaras, att det ovan omtalade uttrycket i reservanternas motivering skulle kunna giva anledning till betänksamhet mot dessa produkter och möjligen framkalla betänksamhet hos det utskott, som för närvarande har att behandla min motion.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr af Ekenstam: Herr talman, mina herrar! Då jag nu har till uppgift att försvara utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna fråga, är jag i den lyckliga belägenheten, att de invändningar, som äro framställda, icke så mycket rikta sig mot utskottet, som gent emot åtskilligt annat, vilket jag därför icke anser mig behöva upptaga. Vad man i främsta rummet har anmärkt emot utskottets utlåtande, har varit, att det stannat vid att tillstyrka vad Kungl. Maj:t har föreslagit ifråga om siktnings, nämligen ett utsiktande av åttiofem procent, då däremot reservanternas ansett, att man borde fordra, att det skulle bliva nittiofem procents utbyte. Vad som för mig personligen har varit bestämmande, då jag biträtt majoritetens uppfattning i detta avseende, har varit den omständigheten, att jag som gammal domare, är så ytterst rädd för att gå med på sådana bestämmelser, som i sig själva äro ohållbara, och varigenom också trakasserier kunna uppkomma. Av åtskilliga i yrket förfarna män har jag nämligen fått den bestämda uppgiften, att förhållandet många gånger är det, att nittiofem procent ingalunda kunna erhållas vid förmalning, även om över huvud taget ingen siktnings alls sker. På grund av att spannmålen är förorenad och möjligen också genom kvarnarnas anordning kan det nämligen hända, att den s. k. avdammningen går upp ända till sju å åtta procent. Att under sådana förhållanden bestämma, att utbytet nödvändigt skall bliva nittiofem procent, skulle således kunna utsätta mjölnare eller de, som för övrigt förmåla spannmål, för trakasserier, som helt visst skulle vara ganska obehagliga.

Kungl. Maj:t har nog också haft ett annat motiv för att stanna vid åttiofem procent — och det är nog möjligt, att detsamma gjort sig gällande hos åtskilliga inom utskottet — nämligen det förhållandet, att då vid nuvarande förmalning i allmänhet ett finsiktsutbyte av sextiofem procent erhålles, man har tyckt, att det nästan varit för rigoröst, att då på en gång gå upp till nittiofem procent, vilket i realiteten blir detsamma som ingen siktnings alls. Man har väl också tänkt sig, att vad som motsvaras av de procent, som ligga emellan åttiofem och nittiofem procent, kan vara nyttigt att ha att tillgå för kreatursutfodring. Skulle nu emellertid Kungl. Maj:t efter de upplysningar, som kunna erhållas, finna det vara lämpligt, att bestämma förhållandena på det sättet, att ingen siktnings alls skall ske, så tror jag, att det icke skall bliva någon så stor sorg hos dem, som tillhört lagutskottsmajoriteten. Det är egentligen närmast ett *fixerande* av procentsiffran till nittiofem, som man ansett vara för vägsam.

Den andra kraftigare invändningen mot majoritetens ståndpunkt har riktat sig emot kravet på att i brödet skulle inbakas potatismjöl. Åtskilligt har varit sagt om att brödet genom en sådan inblandning skulle bliva dels till sin kvalitet sämre, dels också möjligen rent av dyrare. Smaken kan vara ganska olika, så att vad som egentligen kan bestämma smakfrågan: sämre eller bättre, därom är det icke värt att yttra sig. Så mycket kan jag emellertid säga, att de prov, som för utskottet blivit förevisade och avsmakats, icke ha varit sämre, än att man har varit mycket tacksam att få dem, och vad näringsvärdet beträffar, torde det icke heller vara avsevärt mindre än hos det bröd,

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

som man nu i allmänhet får. Men det är kanske en annan tanke, som ligger bakom reservanternas ståndpunkt i detta avseende, nämligen fruktan för att man genom en förordning om inblandning av potatismjöl skulle otillbörligt tillgodose en affärsspekulation, som under tiden framkommit. Det har redan förut blivit berört här, och jag skall icke närmare ingå på saken. Men jag ber att med anledning av den tanke, som här framkastats, att det numera icke vidare skulle föreligga någon orsak att taga hänsyn till det förråd av potatismjöl, som kan finnas ute i marknaden, att få betona, att det dock torde kunna vara ett mycket viktigt intresse, för de delar av landet, där en lojal potatismjölproduktion bedrives, att icke ett stort överskott, ett stort förråd från föregående år skall ligga kvar och och tynga, då det är alldeles klart, att under normala förhållanden detta förråd dels åtgått inom landet, kanske till bränning, dels också kunnat med god profit utföras ur landet.

Slutligen har man haft sina stora betänkligheter emot att Kungl. Maj:t har tänkt sig, att jämväl i brödet skulle inblandas majsmjöl. I det fallet kan jag just icke yttra något annat än att man för mig, liksom väl även för åtskilliga andra inom utskottet, har förklarat, att frågan är av försvinnande liten betydelse, därför att den majs, som i allmänhet skulle kunna användas och användes till inblandning i brödet, över huvud taget icke finnes annat än i mycket liten skala i landet. Den andra majssorten, den s. k. fodermajsen, duger icke till inblandning, har man sagt mig. Herr Söderbergh påstod däremot, att det mycket väl skulle gå att inblanda sådan. Därom vill jag icke yttra mig, då jag icke personligen känner dessa förhållanden. Jag är emellertid alldeles förvissad om att Kungl. Maj:t i detta avseende kommer att se till, vad som kan vara lämpligast. Då riksdagen efter utskottsmajoritetens åsikt endast har att uttrycka sin mening, hurvida det nu framlagda förslaget är lämpligt eller icke, så torde vi icke behöva göra oss alltför stora bekymmer härvidlag. Majoriteten har ansett sig kunna tillstyrka, att en sådan förordning, som Kungl. Maj:t har föreslagit, utfärdas, och det är bifall till denna utskottets hemställan, som jag nu yrkar.

Herr Eliasson: Herr talman, mina herrar! De här föreliggande förordningarna avse ju båda att utöka brödsädsförrådet. Såväl livsmedelskommissionen som Kungl. Maj:t har ju utgått ifrån den tanken, att brist på brödsäd möjligen skulle föreligga. Även lagutskottsmajoriteten har ju utgått däriifrån, att sådan brist torde föreligga. Men hur stor denna brist är eller kommer att bli, har man däremot icke kunnat få klart för sig, och därför har man icke direkt kunnat säga, hur pass långt gående åtgärder man bör vidtaga för att avhjälpa denna brist. Lagutskottet liksom även Kungl. Maj:t har ju i fråga om utmalning eller siktning av råg stannat vid att föreslå åttiofem procent, under det däremot livsmedelskommissionen föreslår en utmalning av nittiofem procent. I förra fallet skulle brödsädsförrådet ökas med tjugu procent, i senare fallet med

ungefär trettio procent, vilket motsvarar en ökning av omkring sextusen ton eller ungefär lika mycket som Kungl. Maj:t har beräknat, att man skall vinna genom tillämpningen av båda de förordningar som nu föreligga, d. v. s. genom inblandning av potatisprodukter i mjölet såväl som genom utmalning av säden ända till åttiofem procent. I lagutskottet har jag jämte några andra ledamöter reserverat mig mot detta beslut och yrkat på en utmalning av nittiofem procent. Vi ha därvidlag resonerat så, att då man icke med säkerhet känner, hur stor bristen är, bör man ställa sig på den säkrare sidan, och bestämma en större utmalning, vilket som jag nyss nämnde medför en ytterligare utökning i förefintliga förråd av sextusen ton. En annan synpunkt, som har varit bestämmande för oss, är att vi ansett den föreslagna åtgärden att tillsätta potatisprodukter vara av så tvivelaktigt värde, att det kan ifrågasättas, om det över huvud taget kan bli fråga om att realisera den.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Vad först angår potatis, har det sagts förut, att bagerierna icke med fördel kunde använda sådan, ty det bleve för svårarbetat att inblanda kokt potatis. Vad sedan angår potatisflingor, har man sagt, att det icke finns tillgång därtill, och att det därför skulle ha sina svårigheter med sådan inblandning.

Så komma vi till den sista frågan, inblandning av potatismjöl. Men den frågan har också sina stora svårigheter. Man kan naturligtvis icke genom en förordning bestämma, att potatismjöl skall inblandas, utan att man på samma gång bestämmer ett maximipris för potatismjöl. Men då kommer man till den frågan: vilket pris skall man egentligen kunna bestämma för potatismjöl? Detta mjöl skulle i sådant fall vara den enda livsmedelsvara i landet, å vilken man skulle sätta ett maximipris. Å rågmjölet har man nämligen icke funnit anledning att sätta ett sådant pris, utan man har endast träffat en överenskommelse tills vidare med kvarnägarna om vilka pris skola gälla till den 1 april. Således skulle potatismjölet bli den enda vara, å vilken man skulle finna sig föranlåten sätta ett maximipris.

Såsom jag nämnt, skulle det vara svårt att bestämma, vilket detta maximipris skulle vara. Jag har hört sägas att man tänkt sig ett maximipris av 26 kr. 50 öre. Men vi må veta, mina herrar, att under normala förhållanden betingar potatismjölet nästan dubbelt så högt pris som rågmjölet. När rågmjölet i allmänhet kostar 12,50 pr 100 kg., är potatismjölet uppe i 25 å 26 kr. pr 100 kg. Skulle det då vara rättvist att åsätta potatismjölet ett maximipris, som ungefär motsvarade rågmjölets nuvarande pris, medan potatismjölet under vanliga förhållanden betingar dubbelt så högt pris som rågmjölet. För övrigt kan jag upplysa, att just under dessa senare dagar har det försålts ett parti potatismjöl om också icke direkt från fabrik, så åtminstone i affär för ett pris av icke mindre än 28,50 kr. för 100 kg. Det är väl då omöjligt att tänka sig, att säljarne härav skulle tvingats att

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.* åtnöjas med ett pris av endast kr. 26,50, ehuru mjölet i markna-
den betingar 28,50.
(Forts.)

Vad slutligen angår exporten, veta vi, att då exportförbudet inträdde, funnos åtskilliga vagnar potatismjöl redan lastade för export. Bland annat var det en affärsman, som hade 15 vagnar lastade, vilka han icke kunde exportera. Dessa betingade ett pris av 33 Mark pr 100 kg., således ungefär 28 kronor efter dåvarande kurs. Att vi då nu skulle fastställa ett maximipris av 26,50, anser jag omöjligt.

Jag anser således, att vi icke ha stor utsikt att bygga på inblandning av potatismjöl, då det gäller potatisprodukters tillsättning till mjöl. För att vara på den alldeles säkra sidan tycker jag därför att det skulle vara naturligt, att, då man är säker på att få ett gott bröd med fullt lika högt näringsvärde som vårt nuvarande bröd med en utmalning av 65 %, man stannar vid en utmalning av 95 %. Ty härigenom vunne man ju samma kvantitet i brödsädesförrådet. Av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen angående siktning av rågmjöl.

När det sedan gäller den andra förordningen, angående viss sammansättning av rågbröd, så har jag genom vad jag sagt också påpekat, att det vore olyckligt att nu bestämma den saken, men att Kungl. Maj:t i trängande fall, därest det skulle visa sig nödvändigt att åstadkomma en bestämmelse om att potatismjöl skall inblandas, borde ha fria händer att utfärda en sådan förordning. Beträffande majsfrågan har jag däremot i en särskild motion framhållit, att inblandning av majs vore synnerligen olämpligt, och jag skall nu endast tillåta mig att säga, såsom jag redan gjort i reservationen, att jag endast i verkligt nödläge skulle gå med på en bestämmelse om inblandning av majs i bröd.

Herr Olsson, Oscar: Det var herr af Ekenstams anförande, som gav mig anledning att uppträda för att yttra några ord i denna fråga.

Här är ju, såsom herr af Ekenstam mycket riktigt påpekade, fråga om att i så stor utsträckning som möjligt dryga ut det mjöلفörråd, som finnes. Därför tycks det åtminstone för den, som icke är sakkunnig i frågan, vara ganska anturligt att föreslå att rågen skulle utmalas så att man finge 95 % mjöl. Herr af Ekenstam var också inne precis på den vägen, då han sade, att lagutskottets majoritet utan någon som helst sorg skulle se, att beslutet bleve sådant, att ingen siktning alls finge förekomma vid rågs förmalning, och att lagutskottets majoritet opponerat sig mot dessa 95 % egentligen på den grund, att bestämmelsen därom skulle kunna föranleda trakasserier. Då tycker jag, att den naturliga konsekvensen av denna ståndpunkt skulle ha varit, att lagutskottets majoritet föreslagit förbud mot varje siktning. Därigenom skulle hava vunnits dels den största möjliga utdryingning av det förråd, som föreligger,

dels ock att betänksamheten mot eventuella trakasserier bortfallit, detta sista såvida icke herr af Ekenstam och lagutskottets majoritet skulle ansett det nödigt att förse varje kvarn med en statskontrollant. Men det hade vi väl i så fall fått underkasta oss, och kvarnägarna också.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

På grund av vad herr af Ekenstam sade angående lagutskottets majoritets innersta mening, skall jag alltså be att få följa denna mening och yrka bifall till den av herr Sven Persson i Norrköping gjorda hemställan, formulerad på följande sätt: att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till annan erinran än att vid förmalning av rågmjölet ej må siktas. På det sättet skulle vi, såvitt jag kan se, tillmötesgå den önskan, för att icke säga rätta oss efter den nödvändighet, som ligger till grund för detta förslag, nödvändigheten av att i största möjliga utsträckning dryga ut det brödsädesförråd, som finnes.

Vad vidare beträffar herr Eliassons yttrande angående maximipris på potatismjöl — såvitt svenska folket skall nödgas gå med på ett lagsförslag, som tvingar det till inblandning av potatismjöl i bröd — må det vara sant, att de betänkligheter, han däremot framhävde, kunna ha sin stora betydelse; men jag kan icke se att, om riksdagen beslutar att gå den vägen, vi kunna komma undan ett maximipris på potatismjöl. I det avseendet har jag emellertid icke något yrkande. Mitt yrkande inskränker sig till vad jag nyss uppläste, således till yrkande om bifall till herr Sven Perssons reservation, som då emellertid skulle avslutas med orden »mjölet ej må siktas».

Herr statsrådet friherre Beck-Friis: Herr talman, mina herrar! Vid detta tillfälle kanske det kan intressera kammaren att erhålla några upplysningar angående hur långt vi kommit i fråga om möjligheterna att införskaffa spannmål till vårt land.

Som bekant har livsmedelskommissionen redan för flera månader sedan uppgjort om inköp av betydande kvantiteter spannmål från Amerika. På sistone har ytterligare några inköp kunnat göras därstädes och befraktningarna för dem äro alla klarerade. Det har emellertid för kort tid sedan även lyckats Kungl. Maj:t att hos den ryska regeringen utverka rätt för oss att inom Ryssland inköpa spannmål och därifrån exportera den. En del inköp äro även gjorda, och de senaste underrättelserna om att man söker hålla ångbåtstrafiken till såväl Abo som Raumo öppen göra att jag med rätt stor glädje hälsar dessa nya möjligheter. Huru som helst möter dock under nuvarande förhållanden all transport stora svårigheter och även om jag ser på förhållandena med goda förhoppningar, kan jag dock alldeles icke göra det med någon visshet.

Under sådana förhållanden synes det mig vara en klok åtgärd, om man här hemma söker att, så långt man kan, dryga ut

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

de förråd, man har, och det är den tanken, som blivit förelagd riksdagen i den proposition, vilken nu här behandlas. Min erfarenhet från dessa månader kriget varat, under vilka Kungl. Maj:t vid flera tillfällen på administrativ väg måst utfärda författningar om än det ena, än det andra, har lärt mig, att ändringar i de vanliga förhållandena beröra människorna på ett mycket otrevligt sätt. Och det märkvärdiga är att författningar, som man trodde icke skulle verka så långt, visat sig hava en mycket vidare verkan än man kunnat ana. Detta gjorde, att när vi kommo att överlägga om tanken på att genom en författning ändra rättigheten att förmåla rågmjöl till siktat rågmjöl och på att eventuellt utfärda en författning om att genom tillsats av potatis öka ut rågmjölet vid bakning, kände vi på oss, att, även om författningarna komme att drabba endast mjölnare och bagare, komme dock givetvis verkningarna därav att träffa snart sagt varje svenskt hem. Det är på grund härav man kunde vara säker om att de skulle komma att för många ingripa på ett mycket störande sätt. Då det emellertid var svårt att tänka sig alla de förhållanden, som skulle kunna bliva en följd av dessa författningar, ansåg Kungl. Maj:t det vara av stor vikt att, innan några åtgärder i förevarande syfte vidtogos, få höra riksdagens åsikt i frågan.

Jag anhåller nu få yttra mig angående dessa författningar. Vad beträffar den första författningen, som rör rågmjöls förmåning på sådant sätt, att därigenom uppkommer antingen, enligt vad Kungl. Maj:t tänkt sig, 85 % eller, som vissa av reservanterna tänkt sig, ända till 95 % sammalet rågmjöl, säger jag rent ut, att jag vet icke, vilkendera av dessa procentsatser eller om det möjligen kan bli någon mellanliggande, som, när denna författning en gång kommer att utgivas, kan befinnas vara den lämpligaste. Förhållandet är nämligen, att, enligt vad jag tror, under denna månad propositionen legat här i kammaren, råg siktats i mycket stor utsträckning. Jag skall emellertid be att få förklara, varför vi ansett 85 % vara den riktiga siffran. Anledningen är, att även i de länder, där det antagligen är av än större vikt än här hemma att utdryga rågen, har man icke ansett det lämpligt att sträcka sig längre än till 85 %, och därtill har man naturligtvis haft grundade skäl. Gällde det här endast att av den sammalda rågen baka bröd, skulle jag icke ett ögonblick ställt mig tvekande att taga ut steget till 95 %, ty brödet blir bra, ja brödet blir gott av detta grova, sammalda mjöl, och jag är viss om, att alla nog skulle vänja sig vid att äta det brödet. Däremot är jag icke säker på, att icke siktat rågmjöl användes till många andra behov än brödbakning. Jag vet, att det för andra ändamål användes vid många tillfällen i våra hushåll, och det är därför jag är rädd för, att om man ställer så till, att det bara finnes mycket grovt, sammalet rågmjöl, våra hustrur och tjänarinnor kunna komma att mången gång få det ganska kinkigt; och det är ju givet, att ju högre

man går upp med utmalningen, desto större blir skillnaden mellan siktat rågmjöl och sammalet.

Vidare är en viktig faktor, att i hela Norrland lär rågsikt användas i mycket stor skala för att blanda upp vårsäds mjölet för att därigenom åstadkomma jäsning vid bakningen. Huruvida nu denna process går lika bra med det grova, sammalda rågmjölet, tror jag ännu icke meningarna enat sig om.

Alltnog, jag vill visst icke säga något ont om den 95-procentiga sammalden, men jag skulle tro, att det vore försiktigare att hålla sig vid den 85-procentiga. Nu vet jag att det finnes gott om siktat rågmjöl i landet, och vid den utredning, som kommer att göras, innan författningen eventuellt utgives, skall frågan om utmalningsprocenten nog bli upptagen till förnyad prövning.

Vad angår den andra frågan, om potatisinblandning i rågbröd, ligger den frågan nu helt annorlunda än den gjorde, då propositionen framlades. Då fanns vid de fabriker, som framställa potatismjöl, ett samlat stort parti av denna vara osåld, och fabriksägarna hade stort bekymmer, huru de skulle bli av med denna kvantitet potatismjöl, som på grund av exportförbud ej fick föras ur landet. Då härtill kom, att Kungl. Maj:t kort förut utfärdat förbud mot brännvinsbränning — vilken stoppats när omkring 40 % av den vanliga kvantiteten var tillverkad — kommo bränneriägarna och sade: Här stå vi med råmaterial för 60 % av vad vi skulle bränna; detta råmaterial kunna vi inte göra något med, utan det kommer att ruttna och bli förstört. Det var väl inte så underligt, om inför den kinkiga situation, vi kunde komma i med hänsyn till våra livsförnödenheter, och vid åhörandet av dessa förebråelser för att vi skulle ha, om också inte ruinerat, åtminstone i ekonomiskt avseende i hög grad skadat vårt jordbruk genom inställandet av brännvinsbränningen, och då slutligen man icke vågade låta stärkefabrikerna exportera potatismjöl, den tanken uppkom, att vi skulle söka utnyttja också detta till det bästa genom att försöka få alla människor att blanda sitt rågbröd med potatis. Att en sådan föreskrift icke föreföll mig på något sätt hård, skall jag be att få säga på det bestämdaste. Jag har fått mig tillsänt från många håll i vårt land sådant här bröd tillsatt med kokt, söndermald potatis, potatisflingor och potatismjöl, och jag kan försäkra, att det är ett mycket gott bröd, som framställts på detta sätt. Vidare är det ett bröd, som alldeles givet kommer att ställa sig billigare. Samtidigt med att jag fick en present från Stockholms fattigvårdsnämnd bestående av några bullar bröd bakat med potatistillsats, erhöll jag en uppgift, enligt vilken fattigvården genom att tillverka sitt bröd på detta sätt skulle spara mellan 40 och 50 kronor per dag.

Men sedan propositionen framlades, har mycket ändrat sig. Nu lär hela det lager av potatismjöl, som då fanns, vara sålt. Dels torde bagare ha gjort inköp därav, dels är det några herrar, som

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

ämna spekulera i varan. De bagare, som köpt det, hoppas jag komma att utnyttja det, vare sig det verkligen blir en förordning eller icke. Vad beträffar de herrar, som spekulera, angår det mig icke, om de bli av med sina varor eller ej. Om det verkligen kommer att behövas, skall mjölet nog tagas från dem med lämpliga medel, det lovar jag.

Vidare ha vi potatisflingorna. Den varan kunna vi icke framställa i någon större mängd på den grund, att vi icke ha mer än en fabrik därför, och jag tror, att under nuvarande förhållanden kommer det mjöl, som framställes med potatisflingor, att få en mycket god avsättning, ty det har visat sig, att det är mycket begärligt till inblandning. Vad själva potatisflingorna angår, så har, med de pris som nu råda på majs, det lilla lager, som finnes, god efterfrågan såsom kreatursfoder.

Vad härefter själva fabrikspotatisen angår, har jag nu fått den uppgiften, att även den lär vara mycket efterfrågad såsom kreatursfoder på grund av det höga pris, annat sådant foder nu betingar.

Således vill det synas mig, som om läget nu vore sådant, att man icke genast borde utfärda en förordning om bakning med viss tillsats av potatis, utan jag tror, att man bör se tiden an något och se, hur det går med vår sädesimport, och det bliver alldeles nödvändigt att undersöka, hur potatis och potatismjöl komma till användning under den närmaste tiden och huru potatis-tillgången nu kan vara.

Detta är de meddelanden, jag velat lämna kammaren om dessa frågor. Vidare ber jag att få nämna, att ehuru den genom livs-medelskommissionens försorg inköpta spannmålen ännu icke kommit in, äro dock åtskilliga laster från utlandet på väg och ett par av våra fartyg ha redan passerat England. Jag hoppas därför, att de skola lyckligt och väl komma hit. Dessutom har alltjämt på enskilt initiativ en import fortgått. Sålunda har av omalet vete sedan den 1 oktober kommit in 27,288 ton, av vetemjöl 7,730 ton, av omalen råg 5,377 ton, av rågmjöl 10,171 ton. För den händelse det kan intressera herrarne, fastän det alls icke hör till denna fråga, vill jag meddela, att importen av omald majs sedan den 1 oktober har varit 52,573 ton. Av foderkakor av alla slag ha 32,725 ton kommit in; av kli har inkommit 20,792 ton. Härav torde herrarna finna, att den importen av kraftfoder varit större än vad man haft anledning tro, att den under dessa förhållanden skulle kunna vara.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Blott några ord! Såsom redan herr af Ekenstam förut yttrat å utskottsmajoritetens vägnar, har den del av utskottets hemställan, vilken varit utsatt för de flesta anmärkningarna, varit den, där utskottsmajoriteten förordat Kungl. Maj:ts förslag uti punkt 1 och finner, att det skulle vara tillräckligt att vid siktning utnyttja 85 % av rågen och icke 95 %. Den kungl. propositionen innehåller i detta

avseende föga utredning, men herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har nyss tillagt åtskilliga skäl. Vad nu utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna fråga beträffar, har nog frågan för utskottet varit icke en rättsfråga utan en smakfråga. Jag, åtminstone, har icke mycket trott på herr af Ekenstams uppgift, att icke 95 % mjöl mycket väl skulle kunna uttagas av rågen. När detta icke lyckats, har felet utan tvivel varit, att rågen varit bemängd med ogräs och varjehanda; detta hör väl dock inte till rågen, utan är denna blott vederbörligen rensad, går det mycket väl att få ut 95 % sammalet mjöl och därutöver.

Vad nu smakfrågan beträffar, har utskottet utgått ifrån, att den huvudsakliga delen av rågmjölet användes vid spis- och knäckebrödstillverkningen, där sammalet mjöl uteslutande användes. Däremot tillverkas överallt i hela landet och icke blott i Norrland, där förhållandena, efter vad departementschefen nyss påpekade, äro säregna, åtskilligt bröd såsom limpor och diverse andra bröds slag, vid vilka rågsikt måste användas för att brödet skall bli smakligt efter allmänhetens omdöme. Får icke siktat mjöl där användas, komma dessa brödsorter att utan vidare försvinna ur marknaden samt antagligen ersättas av vetebröd. Detta kan dock icke vara lämpligt, så mycket mindre som tillgången på vete här i landet är vida mindre än tillgången på råg.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindblad, Anders: Herr talman, mina herrar! Såväl av den tveksamhet, som givit sig tillkänna i utskottets motivering, och även i den liberala reservationen, som också av herr statsrådets anförande rörande behovet av sådana åtgärder som föreslagits, förefaller det mig som om anledning föreläge för kammaren att följa den av herr Sven Persson m. fl. avgivna reservationen.

Det är väl alldeles uppenbart, att den riktiga vägen icke är, att, innan man fått klart för sig, hur mycket man har, börja att lagstifta i ett sådant fall och på ett sådant sätt, som här blivit föreslaget. Vad jag har att förebrå Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen är, att det icke från början företagits en ordentlig inventering, så att vi genast fått klart för oss, hur stort förråd av brödsäd vi ha här i landet. Om en sådan inventering företagits, hade man sedan, om det visade sig behöfvligt, kunnat vidtaga åtgärder, men jag tycker icke, att det är riktigt att vidtaga några sådana, utan att man vet, hur man har det ställt i fråga om eventuella förråd. Men det är också klart, att om en sådan inventering företagits, vilket säkerligen kunnat ske ganska lätt, hade därav kommit att följa de andra åtgärder, som också äro omnämnda i reservationen. Det hade väl emellertid ändå varit bättre att ha ställningen klar för sig, än att på detta sätt lagstifta »ins Blaue hinein».

För min del anser jag, att herr statsrådet själv i sitt anföran-

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.* de nyss rent av motiverat fram ett avslag på utskottets hemställen, och jag skall be att få för min del göra detsamma och yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Sven Persson m. fl.

(Forts.)

Herr Widell: Jag är uppkallad av den föregående talarens yttrande om en inventering av landets brödsädesförråd. Talaren ansåg, att det skulle kunna gå mycket lätt att verkställa en sådan. Jag nödgas i motsats mot honom göra gällande, att en sådan inventering måste anses vara en bland de svåraste undersökningar, som överhuvud taget kan tänkas, och för min del betvivlar jag, att man skulle komma till ett tillförlitligt resultat vid en sådan.

Herr Nilsson, Johan: Jag ber att få göra några anmärkningar i anledning av det yttrande, herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hade angående de jordbruksprodukter, som användas för brännvinsbränning. Han sade att 40 % av den vanliga kvantiteten var bränd, när regeringens förbud satte stopp för ytterligare brännvinstillverkning. Det är, såvitt jag vet, icke riktigt överensstämmande med verkliga förhållandet, ty förhållandet var, att den sammanslutning, som finnes mellan brännerierna i landet, på ett sammanträde, vilket hölls i Stockholm tidigt på hösten, i september månad, beslutit, att det endast skulle tillverkas 40 % av den vanliga kvantiteten. En hel del brännerier och särskilt de rena industribrännerierna satte tillverkningen i gång tidigt på hösten, så att en stor del hade avverkat hela sin till bränning avsedda kvantitet före det nya året, då detta förbud kom till stånd. Men en del av de rena jordbruksbrännerierna — och en stor del av dessa avverka sina produkter för att få drank åt sina djur — skulle först då börja tillverkningen, och dessa brännerier ledo naturligtvis avbräck i sina förhållanden av att detta förbud kom till stånd. Jag tror, att om de fått avverka den kvantitet, som man beslutat, vilken endast var 40 % av det normala, hade inga klagomål från det hållet framkommit med anledning av den åtgärd regeringen vidtagit.

Efter jag har ordet vill jag säga min uppfattning i den fråga, det här egentligen gäller, och får därvid säga, att om åtgärder behöva vidtagas, vilket lär vara förhållandet, för att vidga ut brödsädesförrådet, bör den enklaste och bästa åtgärden vara att i största möjliga utsträckning använda sammalet mjöl, och först sedan man begagnat sig av denna åtgärd i den utsträckning, som tillbörligt är, och om den icke skulle visa sig tillräcklig, bör man tillgripa inblandning av potatisprodukter och slutligen, men endast i yttersta nödfall, använda majs såsom inblandning.

Nu innebär utskottets förslag, att man bör stanna vid 85 %, men i motiveringen heter det, att det skulle lämnas fria händer åt Kungl. Maj:t. och detta torde vara det klokaste i en fråga sådan som denna, där man icke har förmåga att se, huru den egentligen ligger eller huru den kommer att utveckla sig.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindblad, Anders: Gentemot herr Widell vill jag säga, att det är alldeles klart att det måste vara förenat med svårigheter att göra en inventering av brödsädesförrådet, men det är icke omöjligt. Säkerligen finnas svårare uppgifter för statistiken än att åstadkomma en dylik inventering, och jag är livligt övertygad, att om Kungl. Maj:t genom sina Befallningshavande begärt uppgifter av jordbrukarne, på huru stort brödsädesförråd de hade inne, skulle dessa deklarerat så, att man åtminstone något så när fått fram ett resultat, på vilket man kunnat bygga vidare lagstiftning. Men när, såsom här är fallet, ingen som helst klarhet skaffats, om vad som ligger inne hos enskilda, och man således icke vet, vad landet för närvarande äger av brödsäd, kan jag för min del icke hjälpa, att jag anser det vara ett förbiseende av regeringen, att icke ha gått den av mig påpekade vägen för att få klarhet och planmässighet i hela livsmedelsproblemet.

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

Herr Lindley: Herr Oscar Olsson replikerade först en del av vad herr af Ekenstam sagt angående siktning av rågmjöl, men sade herr af Ekenstam också något annat, som jag icke precis kan låta gå förbi, och detta fick även understöd av jordbruksministern. Herr af Ekenstam sade nämligen, att potatismjölet icke borde få ligga kvar och tynga, och jordbruksministern framhöll att detta vore nyttigheter som man borde utnyttja. Vad är det nu fråga om och vad är kärnan i detta? Här finner man en tydlig och klar bekräftelse på den misstanke, som särskilt i arbetarkretsar gjort sig gällande, att syftemålet härvidlag icke så mycket är att utdryga brödsädesförrådet som att försöka genom tvångsåtgärder att åstadkomma marknad för varor, som innehavas av vissa firmor. Det är tydligt och klart, att detta förråd av potatismjöl, som man icke kan exportera på grund av förbudet, det vill man bli av med. Och att regeringen tillmötesgår dessa anspråk så långt, att den obligatoriskt påtvingar svenska folket att utnyttja dessa varor, det är ändå, vill jag säga, att gå för långt i åtgärders vidtagande, detta så mycket mer som åtgärderna träffa — huvudsakligen åtminstone — de fattigare klasserna såsom de största konsumenterna av rågbröd. Jag har velat påpeka detta, och vi böra komma ihåg för framtiden, att det kan ligga en sådan synpunkt bakom en åtgärd, som annars är ganska naturlig.

Herr Stårner: Efter de upplysningar, som nu hava lämnats av herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet och som nära sammanföll, såvitt jag fattade dem riktigt, med de synpunkter, som framträdde i den reservation, jag undertecknat, vill jag meddela, att jag, huru än kammaren kommer att besluta i denna fråga, icke kommer att begära votering.

Men jag vill peka på också en annan sak, nämligen att punkt 1) i den socialdemokratiska reservationen, som återfinnes på sid.

*Författnings-
förelag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

16 i betänkandet, vartill här yrkats bifall fullkomligt sammanfaller med det yrkande, som gjorts av oss liberala reservanter. Vi kunna således mycket väl förena oss om den punkten.

Varför vi egentligen hava skilt oss i reservationshänseende har varit hänsynen till inblandandet i hela motiveringen av inventeringssaken och annat, som i diskussionen kortfattat berörts, vilket vi icke för vår del kunde vara med om. Jag vill också inom parentes säga, i fråga om exportförbudet, som berördes av den sist talaren, att hans omdöme nog är av beskaffenhet att tåla vid någon modifikation. Jag tror icke man kan säga, såsom han yttrade, att åtgärden vidtogs endast i syfte att åstadkomma en möjlighet för avsättning av fabriks- eller handelsartiklar åt vissa producenter. Det är klart, att exportförbudet skedde för att därmed bevara så mycket som möjligt av brödsädsprodukterna i landet. Och jag har aldrig kunnat finna det orimligt, att, om tillverkaren under sådana förhållanden förbjödes föra sina varor över gränsen, man tillgodoser hans behov att få avsätta dessa varor till samma priser inom landets gränser. Det var således för behovet i landet man vidtog en sådan särskild åtgärd som ett hastigt utfärdat exportförbud för potatismjöl. Jag tror, att iden saken kunna vi icke uttala något klander vare sig mot exportförbudet eller mot att de, som drabbades därav, sökt på lämpligt sätt finna avsättning för sina varor. Jag finner det också naturligt att, därest man icke utnyttjar potatismjölet, på sätt som i den kungl. propositionen ifrågasättes — och av herr statsrådets yttrande har man fått den uppfattningen, att det kommer att äga rum — därav också skulle följa, att exportförbudet rörande potatismjölet skulle upphävas. Innehavarna av denna handelsartikel hava då möjlighet att få avsätta varan till det pris de beräknat och icke drabbas av förluster genom statens ingripande.

Det var med anledning av jordbruksministerns yttrande jag begärde ordet för att meddela, att man i andra kammaren — jag antager i anslutning till ungefär samma anförande av jordbruksministern — bestämt sig för ett uttalande rörande punkt 2), formulerat annorlunda än vad som framgår av några föreliggande reservationer. Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till punkten 1) i reservationen på sid. 16. Men jag tror icke, att den begränsning däri, som av herr Olsson föreslås mycket klarar upp saken, ty uttrycket »minst 95 %» innebär i grund och botten precis detsamma, som om man stannade vid den siktning som föreslagits.

Vidare i avseende på punkt 2) yrkar jag — med uteslutande av den motivering här tvistats om — att kammaren måtte besluta, att riksdagen anser mest önskvärt att en författning i det syftet som den förevarande icke kommer till stånd, men att, därest Kungl. Majt. vid en förnyad allsidig prövning av frågan och med densamma sammanhängande omständigheter skulle finna stadgande i nu förevarande ärende icke kunna undvaras, riksdagen icke har annat att erinra mot det framlagda förslaget, än att riksda-

gen anser, att Kungl. Maj:t bör i sammanhang med sådan författnings utfärdande genom fastställande av maximipris eller på annat lika effektivt sätt söka förekomma, att rågmjölet och de produkter, varmed det kan befinnas nödigt att utdryga rågtillgången, uppskrivas till för konsumenterna oskäliga pris.

Efter den förklaring, som jordbruksministern nu givit synes man kunna med största trygghet förvänta, att åtgärderna komma att ligga inom sådan ram. Och vill jag därför yrka, att herr Åkessons m. fl:s och herr Ekerots m. fl:s motioner måtte anses besvarade med detta uttalande. Som sagt, då andra kammaren enat sig om en sådan formulering, vill jag för att möjliggöra vinnandet av ett likartat uttalande av riksdagen yrka bifall till detta.

Herr Eliasson: Jag ber att endast få beriktiga ett påstående av herr af Ekenstam, då han sade, att det icke var möjligt att få 95% mjöl av 100 kg. råg på grund därav, att i säden kunde vara inblandade främmande ämnen. Häremot vill jag invända att, då man vet att avdammningsprocenten för råg uppgår till 1½%, det går mycket väl för sig att få ett utbyte av 95%, ja, till och med 98½%. Om icke rågen är ren gjord, då är det icke råg, utan i sådant fall bör man rensa den först. Det är ju alldeles naturligt. För övrigt biträder jag herr Stjärners senast gjorda yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å föreliggande utlåtande yrkats: I) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; II) av herr Stjärner 1:o) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i punkten 1 av herr Sven Perssons reservation, samt 2:o) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågrbröd måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla: a) att riksdagen ansåge mest önskvärt, att en författning i det syfte som den förevarande icke komme till stånd; *men att*, därest Kungl. Maj:t vid en förnyad allsidig prövning av frågan och med densamma sammanhängande omständigheter skulle finna stadganden i nu förevarande ämne icke kunna undvaras, riksdagen icke hade annat att erinra mot det framlagda förslaget, än att riksdagen ansåge, att Kungl. Maj:t, i sammanhang med sådan författnings utfärdande, borde genom fastställande av maximipris eller på annat lika effektivt sätt söka förekomma, att rågmjölet och de produkter, varmed det kunde befinnas nödigt att utdryga rågtillgången, uppskrivades till för konsumenterna oskäliga pris; b) att herr Åkessons m. fl. och herr Ekerots m. fl. motioner måtte anses besvarade med ovanstående uttalande; III) att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i herr Sven Perssons reservation; IV) av herr Olsson, Oscar, att sistnämnda förslag skulle antagas med den ändring, att de näst efter uttrycket »mjölet ej må siktas» förekommande orden »finare, än att av etthundra kilogram råg erhålles minst nittiofem kilogram mjöl»

Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)

*Författnings-
förslag ang.
siktning av
rågmjöl m. m.
(Forts.)*

utelämnades; V) av herr *Söderbergh*, att vad utskottet hemställt måtte bifallas med den ändring av uttalandet i punkten 2, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts där omförmälda förslag icke funnit skäl till annan erinran, än att i 1 § av den ifrågasatta förordningen orden »potatismjöl, potatisflingor eller majsmjöl» borde utbytas mot orden »potatismjöl eller potatisflingor».

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets den 13 och 16 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 19 kap. 17 § strafflagen, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Hasselrot* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 32, angående årligt understöd åt biträdande postexpeditören *Elin Hedvig Carolina Axelsson*.

Denna proposition föredrogs och hänvisades till bankoutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hellström* från och med den 20 innevarande februari till och med den 3 nästkommande mars.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Herr talmannen anförde, att han efter överenskommelse med herr talmannen i andra kammaren finge hemställa, det första kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 20 innevarande februari, skulle företagas val av valmän och suppleanter för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Denna hemställan bifölls.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2,23 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.